

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

Факультет управління

Кафедра публічного управління та митного адміністрування

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня магістр
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

за темою: **«Адміністративна відповідальність
за порушення митних та податкових правил»**

Виконала: студентка групи МА23-1зм
Спеціальність 281 " Публічне управління
та адміністрування" **Сахновська М. І.**

Керівник: доктор наук з державного
управління, професор
Борисенко О.П.

Рецензент: Головний державний інспектор
відділу координації, звітності та аналізу
управління податкового аудиту Головного
управління Державної податкової служби
України в Полтавській області,
доктор філософії в галузі публічного
управління та адміністрування
Біліченко А.П.

Дніпро – 2024

АНОТАЦІЯ

Сахновська М.І. **Адміністративна відповідальність за порушення митних та податкових правил**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування». Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2024.

Метою магістерської роботи є комплексне дослідження теоретичних засад та практичних аспектів адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил в Україні, виявлення проблемних питань та розробка пропозицій щодо їх вирішення.

У роботі проаналізовано поняття адміністративної відповідальності в контексті митного та податкового права, порівняно правові основи митного та податкового законодавства України. Виявлено та класифіковано види адміністративних правопорушень у митній та податковій сферах, проведено порівняльний аналіз видів адміністративних стягнень, що застосовуються за порушення митних та податкових правил. Визначено особливості застосування адміністративних стягнень у митній та податковій сферах.

Проаналізовано сучасні тенденції, проблеми та перспективи розвитку законодавства про адміністративну відповідальність за порушення митних та податкових правил. Зокрема, досліджено проблеми корупції в митній та податковій сферах, роль громадськості у протидії корупції, а також можливості використання цифрових технологій для виявлення порушень. Здійснено аналіз та визначено перспективи розвитку законодавства України в цій сфері.

За результатами дослідження сформульовано висновки та запропоновано шляхи вдосконалення чинного законодавства про адміністративну відповідальність за порушення митних та податкових правил.

Ключові слова: державне управління, митна справа, податкова справа, адміністративна відповідальність, механізми притягнення до відповідальності, порушення митних правил, порушення податкових правил, адміністративні стягнення, податкове законодавство, корупція, цифрові технології, міжнародний досвід.

SUMMARY

Sakhnovskaya M.I. **Administrative liability for violations of customs and tax regulations**

Qualification work for obtaining the degree of Master in specialty 281 "Public Administration". University of Customs and Finance, Dnipro, 2024.

This thesis provides a comprehensive analysis of the theoretical underpinnings and practical implications of administrative liability for customs and tax violations in Ukraine. The study aims to identify existing issues within the current legal framework and to propose recommendations for improvement.

The research involves a comparative analysis of Ukrainian customs and tax legislation, classification of administrative offenses in both spheres, and a comparative analysis of the applicable administrative penalties. The thesis also examines contemporary trends, challenges, and prospects for the development of legislation on administrative liability, including the issues of corruption, the role of civil society, and the potential of digital technologies in detecting violations.

Based on the research findings, the thesis concludes with recommendations for improving the existing legal framework governing administrative liability for customs and tax violations.

Keywords: public administration, customs, tax, administrative liability, mechanisms for bringing to justice, violation of customs rules, violation of tax rules, administrative penalties, tax legislation, corruption, digital technologies, international experience.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ТА ПОДАТКОВИХ ПРАВИЛ	8
1.1. Поняття адміністративної відповідальності в контексті митного та податкового адміністрування	8
1.2. Види, принципи та суб'єкти адміністративних правопорушень у митній та податковій сферах	12
1.3. Порівняльний аналіз норм митного та податкового законодавства	19
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИДІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА САНКЦІЙ У МИТНІЙ ТА ПОДАТКОВІЙ СФЕРАХ	25
2.1. Адміністративна відповідальність: види адміністративних стягнень за порушення митних та податкових правил	25
2.2. Порівняльна характеристика адміністративних стягнень у митній та податковій сферах	37
2.3. Особливості застосування адміністративних стягнень у митній та податковій сферах під час воєнних дій в Україні	41
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СФЕРИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ТА ПОДАТКОВИХ ПРАВИЛ	57
3.1. Протидія корупції в митній та податковій сферах та роль громадськості в її подоланні	57
3.2. Цифровізація: використання штучного інтелекту для виявлення митних та податкових порушень.	68
3.3. Удосконалення законодавства в сфері адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил	75
ВИСНОВОК	81
СПИСОК ВИКОРАСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87
ДОДАТКИ	95

ВСТУП

Сучасна економіка, що глобалізується, характеризується активною міжнародною торгівлею та складними фінансовими відносинами. У таких умовах забезпечення ефективного функціонування митної та податкової систем набуває особливої актуальності. Одним із ключових інструментів регулювання державної служби в фіскальній сфері є адміністративна відповідальність, яка покликана попередити та припинити правопорушення, а також відновити порушені права та законні інтереси держави. Так, за останні роки в Україні спостерігається зростання кількості випадків контрабанди, незаконного переміщення товарів через кордон та ухилення від сплати податків, що свідчить про актуальність проблеми.

Проблема адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил є комплексною та багатогранною. З одного боку, вона вимагає детального аналізу теоретичних засад, порівняння національного законодавства з міжнародними стандартами та врахування сучасних тенденцій у сфері правового регулювання. З іншого боку, вона потребує виявлення та аналізу проблем, які виникають на практиці при застосуванні адміністративних стягнень, а також розробки пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства. Одним з ключових інструментів протидії таким правопорушенням є адміністративна відповідальність. Однак, на сьогоднішній день, питання ефективності застосування адміністративних стягнень за порушення митних та податкових правил залишається дискусійним. Недостатньо дослідженими є питання взаємодії адміністративної та кримінальної відповідальності, а також впливу цифрових технологій на процес виявлення та розслідування таких правопорушень.

Також актуальність обраної теми обумовлена низкою факторів:

– посилення ролі митної та податкової систем в державному регулюванні економіки України та її інтеграції в світові економічні процеси;

- зростання кількості порушень митних та податкових правил та необхідність ефективної боротьби з ними;

- потреба в удосконаленні законодавства про адміністративну відповідальність посадових осіб державної служби з метою забезпечення ефективної реалізації державних інтересів;

- розвиток цифрових технологій та їх вплив на адміністрування податків і митних платежів, а також на виявлення порушень.

Метою дослідження є комплексне вивчення теоретичних засад та практичних аспектів державної служби в частині їх адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил в Україні, виявлення проблемних питань та розробка пропозицій щодо їх вирішення.

На основі визначеної мети було поставлено ряд *завдань*:

- вивчити теоретичні засади адміністративної відповідальності в контексті митного та податкового адміністрування;

- з'ясувати види, принципи та суб'єктів адміністративних правопорушень у митній та податковій сферах;

- здійснити порівняльний аналіз норм митного та податкового законодавства України;

- визначити особливості застосування адміністративних стягнень у митній та податковій сферах;

- надати порівняльну характеристику адміністративних стягнень у митній та податковій сферах;

- визначити особливості застосування адміністративних стягнень у митній та податковій сферах під час воєнних дій в Україні;

- проаналізувати сучасні тенденції, проблеми та перспективи розвитку законодавства про адміністративну відповідальність за порушення митних та податкових правил та зазначити напрями розвитку сфери адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі застосування адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил посадовими особами державної служби.

Предметом дослідження є адміністративна відповідальність в державній службі за порушення митних та податкових правил.

Методологічна база дослідження. У роботі використано комплекс методів пізнання, спрямованих на всебічне вивчення засад адміністративної відповідальності в державній службі за порушення митних та податкових правил. Зокрема, застосовано такі методи:

Теоретичний аналіз наукової, навчальної літератури та нормативних документів був використаний для дослідження основних підходів до адміністративної відповідальності в контексті митного та податкового адміністрування та виявлення принципів і моделі ідеального законодавства в сфері адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил, що дозволить створити більш ефективну систему контролю за дотриманням податкового законодавства, підвищити рівень податкової культури та забезпечити справедливий розподіл податкового навантаження.

Моніторинг видів адміністративних стягнень за порушення митних та податкових правил, їх наслідків та результатів застосовувався для оцінки ефективності державно-управлінських інструментів в митній і податковій сферах. Моніторинг дозволяє виявляти рівень відповідності застосовуваних інструментів вимогам національних та європейських стандартів, а також запитам громадянського суспільства.

Системний аналіз інформації та узагальнення застосовувався для комплексного осмислення зібраних даних і виявлення тенденцій у застосовуваних нормах адміністративної відповідальності в державній службі за порушення митних та податкових правил. Завдяки цьому методу можна структурувати інформацію, аналізувати взаємозв'язки між різними елементами системи державного управління, що сприяє формуванню цілісного уявлення про досліджувану тему.

Інформаційною основою написання магістерської роботи стали законодавчі та нормативні документи з питань митної та податкової справи, наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків в сфері адміністративної відповідальності, фактографічна і аналітична інформація з офіційних сайтів установ і організацій, у сфері інтересів яких є питання адміністративної відповідальності в державній службі за порушення митних та податкових правил тощо.

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил з урахуванням сучасних тенденцій розвитку державної митної та податкової служб та формулювання напрямів їх удосконалення.

Робота пройшла апробацію під час LIII Міжнародної науково–практичної конференції «THE ROLE OF SCIENCE AND TECHNOLOGY IN SOLVING GLOBAL PROBLEMS OF HUMANITY» (Vienna Austria: ISU, December 25-27, 2024) з доповіддю на тему «Актуальні проблеми і перспективи розвитку адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил» (додаток А).

Практична значимість дослідження полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані для внесення пропозицій щодо розвитку сфери адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил, підвищення ефективності боротьби з правопорушеннями в цій сфері, а також для підготовки фахівців у галузі митної та податкової справи.

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатку і списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 96 сторінок, з них основного текст – 86 сторінок. Магістерська робота містить 4 таблиці і 1 додаток. Список використаних джерел складається з 63 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ДЕРЖАВНІЙ СЛУЖБІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ТА ПОДАТКОВИХ ПРАВИЛ

1.1 Поняття адміністративної відповідальності в контексті митного та податкового права

Адміністративна відповідальність є невід'ємною частиною правового регулювання економічної діяльності суб'єктів господарювання та громадян. Вона спрямована на забезпечення дотримання встановлених законом правил у сферах митної та податкової діяльності, а також на захист державних фінансових інтересів.

Там, де існують обмеження, встановлені державою щодо власника товару, завжди буде існувати бажання обійти закон, порушити заборони. Тому там, де існує митна служба – існує контрабанда та інші порушення митних правил. Від ефективності боротьби з цими негативними явищами залежить виконання формування дохідної частини основного фінансового закону країни – Державного бюджету[1].

Механізм адміністративно-правового забезпечення охорони митного правопорядку, що реалізується через інститут адміністративної відповідальності, проявляє себе самостійно, індивідуально, поряд з іншими засобами його правового захисту. При цьому необхідно зазначити, що адміністративна відповідальність за порушення митних правил — це визначений митними правилами правовий обов'язок громадянина або конкретної посадової особи усвідомлювати свої винні, неправомірні діяння у сфері охорони митного правопорядку і при наявності достатніх для цього підстав понести кару у вигляді адміністративного стягнення, накладеного митним органом або судом. З цього визначення випливає, що об'єкт

адміністративно-правового захисту в даному випадку індивідуалізований, специфічний і замкнений в особливі рамки суспільно-економічних відносин [2].

Розкриваючи визначення адміністративної відповідальності за порушення митних правил, слід сказати, що вона передбачає винність двоякого роду.

По-перше, обов'язок винної особи дати звіт про свої неправомірні діяння у сфері відносин державної митної справи; по-друге, обов'язок понести покарання у вигляді адміністративного стягнення.

Перше означає, що адміністративна відповідальність пов'язана з поверненням до минулого, з обов'язком відзвітуватися за минулу поведінку й пояснити митному органу причини невиконання норм митного законодавства.

Друге означає, що за порушення митних правил особа зобов'язана понести передбачене законом покарання у вигляді адміністративного стягнення, тобто підлягає певним обмеженням у межах санкцій митного законодавства.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил має свої ознаки:

1) адміністративно-карані порушення митних правил, на відміну від інших адміністративних правопорушень, передбачені лише Митним кодексом України (глава 68);

2) має більш конкретні цілі - вона спрямована на відносини у сфері державної митної справи України, охорону митних правил, а також виховання поваги до цих правил і правовідносин, що регулюються ними у сфері митної справи України з боку всіх учасників митних відносин;

3) може наставати тоді, коли правопорушник виявлений на території іншої держави і при наявності державних угод чи договорів між митними органами суміжних держав про сумісний контроль;

4) внаслідок аварії, дії обставин непереборної сили або протиправних дій третіх осіб, що підтверджується відповідними документами, відповідальність

не настає за вчинення лише деяких правопорушень, передбачених Митним кодексом України, якщо такі факти підтверджуються відповідними документами;

5) суб'єктами застосування адміністративної відповідальності виступає система органів доходів і зборів, серед яких повноваження по накладанню стягнень чітко розмежовані, та суди;

6) за порушення митних правил застосовується лише три види адміністративних стягнень - попередження, штраф, конфіскація;

7) предмети порушення митних правил підлягають конфіскації незалежно від того, чи є ці товари, транспортні засоби власністю особи, яка вчинила правопорушення.

Підставою адміністративної відповідальності у митному законодавстві є скоєння правопорушення. У даному випадку йдеться про порушення митних правил, легальне визначення якого міститься у ст. 458 МК. Порушення митних правил є адміністративним правопорушенням, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на органи доходів і зборів цим Кодексом чи іншими законами України, і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність[3].

При цьому встановлено пріоритет кримінальної відповідальності над адміністративною. Зокрема, адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені Митним кодексом України, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність.

Як видно з визначення, порушення митних правил є різновидом адміністративного правопорушення як підстави адміністративної відповідальності в цілому.

Коли хтось порушує ці правила, на нього можуть накласти адміністративне стягнення. Але це не просто штраф, а ціла система заходів, яка має на меті не тільки покарати порушника, але й попередити інших від подібних дій.

Адміністративна відповідальність у митній справі – це складна і багатогранна тема, яка має свої особливості. Розуміння основних принципів цієї відповідальності дозволить уникнути багатьох проблем і забезпечити дотримання митних правил.

Порушення митних та податкових правил може мати різноманітні наслідки як для держави, так і для порушників. Тому, розуміння поняття адміністративної відповідальності, її видів та наслідків є важливим як для суб'єктів господарювання, так і для державних органів, які здійснюють контроль у цих сферах.

Адміністративна відповідальність у податковому адмініструванні – це механізм державного примусу, що застосовується до осіб, які порушили податкове законодавство. Це своєрідний "податковий штраф", який має на меті не лише покарати порушника, а й стимулювати дотримання податкового законодавства.

Це означає, що якщо ви, як фізична особа або представник компанії, зробили помилку у податковій декларації, не сплатили податок вчасно або порушили інші податкові правила, ви можете бути притягнуті до відповідальності.

Податки – це основне джерело доходів державного бюджету. Тому держава зацікавлена у тому, щоб всі платники податків сумлінно виконували свої обов'язки.

Якщо одна людина або компанія не платить податки, то податкове навантаження перекладається на інших. Це несправедливо по відношенню до тих, хто платить податки вчасно і в повному обсязі.

Дотримання податкового законодавства є одним з показників прозорості бізнесу. Компанії, які дотримуються податкового законодавства, мають кращу репутацію і більше довіри у партнерів та клієнтів.

Розуміння принципів адміністративної відповідальності у податковому адмініструванні є важливим для кожної особи та кожної компанії. Дотримання податкового законодавства – це не тільки обов'язок, але й гарантія стабільності та прозорості бізнесу.

1.2 Види, принципи та суб'єкти адміністративних правопорушень у митній та податковій сферах

Адміністративна відповідальність у митному адмініструванні – це вид юридичної відповідальності, що настає за вчинення адміністративних правопорушень у сфері митної діяльності. Її мета полягає в:

- забезпеченні дотримання митного законодавства шляхом встановлення чітких правил та наслідків за їх порушення;
- захисті фінансових інтересів держави, а саме у попередженні ухилення від сплати митних платежів та інших видів незаконної діяльності;
- гарантуванні безпеки держави через запобігання незаконному переміщенню товарів, що можуть зашкодити національній безпеці.

Варто зазначити, що суб'єктами адміністративної відповідальності в митній справі можуть бути як фізичні, так і юридичні особи, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, а також посадові особи митних органів[4].

Адміністративні правопорушення у митній справі – це широкий спектр дій або бездіяльності, які порушують встановлений порядок переміщення товарів через митний кордон. Вони можуть бути різноманітними за своїм характером та ступенем тяжкості.

Основні види адміністративних правопорушень у митній справі можна класифікувати за такими критеріями:

1. За предметом посягання:

порушення митного оформлення:

- недостовірне декларування товарів (неправильне зазначення назви, кількості, вартості, країни походження тощо);
- неподання митних декларацій або подання їх із запізненням;
- неправильне заповнення митних декларацій;
- ненадання документів, необхідних для митного оформлення.

порушення митних платежів:

- ухилення від сплати митних платежів (повністю або частково);
- несвоєчасна сплата митних платежів;
- заниження митної вартості товарів;
- неправильний розрахунок суми митних платежів.

порушення митних процедур:

- порушення режиму митного складу або митної зони;
- незаконне використання митних пільг;
- порушення правил переробки товарів на митній території.

контрабанда:

- переміщення товарів через митний кордон України поза митним контролем;
- переміщення товарів, заборонених до ввезення або вивезення;
- приховування товарів від митного контролю.

2 За способом вчинення:

- *дії*: активні дії, спрямовані на вчинення правопорушення (наприклад, подання недостовірної митної декларації).
- *бездіяльність*: невиконання або неналежне виконання обов'язків, покладених на суб'єкта митних відносин (наприклад, несвоєчасна сплата митних платежів).

3. За ступенем тяжкості:

- *незначні*: порушення, які не спричинили значних негативних наслідків;
- *середньої тяжкості*: порушення, що призвели до певних негативних наслідків;
- *тяжкі*: порушення, які спричинили значні негативні наслідків (наприклад, великі суми недоплачених митних платежів, контрабанда великих партій товарів).

4. За суб'єктом правопорушення:

- *юридичні особи*: підприємства, організації, що займаються зовнішньоекономічною діяльністю;
- *фізичні особи*: громадяни, які здійснюють переміщення товарів через митний кордон;
- *посадові особи митних органів*: співробітники митниці, які зловживають своїм службовим становищем [5].

Важливо зазначити, що класифікація адміністративних правопорушень може змінюватися в залежності від конкретного законодавства та судової практики. Часто адміністративні правопорушення мають комплексний характер і можуть одночасно відноситися до кількох категорій.

За вчинення адміністративних правопорушень у митній справі передбачена адміністративна відповідальність, яка може включати накладення штрафів, конфіскацію товарів, позбавлення спеціального права тощо.

Розуміння видів адміністративних правопорушень є важливим для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, оскільки дозволяє:

- уникнути правопорушень;
- захистити свої права та інтереси у разі виникнення спорів з митними органами;
- сприяти розвитку чесного бізнесу та підвищенню податкової дисципліни.

Аналізуючи склад адміністративних правопорушень, зазначимо, що для притягнення особи до адміністративної відповідальності необхідно наявність таких елементів:

- суб'єкт правопорушення: особа, яка вчинила правопорушення;
- об'єкт правопорушення: митні правовідносини, яким завдано шкоди;
- суб'єктивна сторона: вина правопорушника (умисел або необережність);
- об'єктивна сторона: протиправна дія або бездіяльність, яка порушує митне законодавство.

За вчинення адміністративних правопорушень у митній справі передбачені такі види стягнень як:

- штрафи: грошові стягнення, розмір яких залежить від тяжкості правопорушення;
- конфіскація товарів: вилучення товарів, які були предметом правопорушення;
- адміністративне затримання транспортних засобів: тимчасове утримання транспортних засобів, які використовувалися для вчинення правопорушення;
- інші види стягнень: наприклад, позбавлення спеціального права, дискваліфікація.

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил визначається Митним кодексом України. Він передбачає проведення перевірки, складання протоколу про адміністративне правопорушення, розгляд справи та винесення постанови про накладення адміністративного стягнення [6].

Право на оскарження є одним із фундаментальних принципів правової держави. Коли особа вважає, що рішення про накладення на неї адміністративного стягнення є незаконним або необґрунтованим, вона має право оскаржити таке рішення. Це гарантує захист прав і законних інтересів громадян та забезпечує дотримання принципів законності та справедливості.

Проте існують і підстави для оскарження таких рішень. Оскаржити рішення про накладення адміністративного стягнення можна за наявності таких підстав, а саме:

- порушення процедури розгляду справи: якщо при розгляді справи були допущені порушення встановленого законом порядку (наприклад, відсутність належного повідомлення, недопуск до участі у розгляді справи тощо);

- незаконність застосування санкції: якщо обрана міра стягнення не відповідає тяжкості вчиненого правопорушення або не передбачена законом;

- недоведеність винуватості: якщо орган (посадова особа), який виніс рішення, не довів, що саме ця особа вчинила адміністративне правопорушення;

- інші підстави, передбачені законом: наприклад, якщо рішення суперечить іншим нормативно-правовим актам або є явно несправедливим.

Адміністративна відповідальність у податковій справі – це вид юридичної відповідальності, що настає за вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з порушенням податкового законодавства. Мета такої відповідальності – забезпечення виконання податкового законодавства, захист державних фінансових інтересів та створення умов для стабільного функціонування економіки.

Суб'єктами адміністративної відповідальності у податковій сфері можуть бути:

- юридичні особи: підприємства, установи, організації незалежно від форми власності;

- фізичні особи – підприємці: особи, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;

- фізичні особи: громадяни, які отримують доходи, що підлягають оподаткуванню;

- посадові особи: керівники та інші посадові особи юридичних осіб, які несуть відповідальність за дотримання податкового законодавства.

Податкове законодавство визначає порядок встановлення, зміни та скасування податків і зборів, права та обов'язки платників податків, а також відповідальність за порушення податкового законодавства. Порушення податкового законодавства може виражатися у несвоєчасній сплаті податків, заниженні податкових зобов'язань, неподання податкових декларацій тощо. За такі порушення також передбачена адміністративна відповідальність у вигляді штрафів, пені та інших санкцій [7].

Серед адміністративних правопорушень у податковій сфері зустрічаються такі види як:

- порушення податкового обліку: ведення обліку з порушенням встановлених правил, неподання або несвоєчасне подання податкової звітності;
- несплата або несвоєчасна сплата податків і зборів: недоплата, несплата або несвоєчасна сплата податків, зборів (обов'язкових платежів);
- подання недостовірних даних: включення до податкової звітності недостовірних даних про доходи, витрати, об'єкти оподаткування тощо;
- невиконання вимог податкового законодавства: порушення інших вимог податкового законодавства, передбачених Податковим кодексом України.

Важливим моментом у питаннях адміністративного правопорушення у податковій сфері є їх склад. Для притягнення особи до адміністративної відповідальності за податкове правопорушення необхідна наявність таких елементів як:

- суб'єкт правопорушення: особа, яка вчинила правопорушення;
- об'єкт правопорушення: встановлені податковим законодавством правовідносини;
- об'єктивна сторона: протиправна дія або бездіяльність, яка полягає у порушенні вимог податкового законодавства;
- суб'єктивна сторона: вина правопорушника (умисел або необережність).

За вчинення адміністративних правопорушень у податковій сфері передбачені такі види стягнень:

- штрафи: грошові стягнення, розмір яких залежить від виду і тяжкості правопорушення;
- конфіскація майна: вилучення майна, яке було одержане в результаті вчинення правопорушення;
- інші види стягнень: позбавлення спеціального права, дискваліфікація тощо (в окремих випадках).

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності за податкові правопорушення визначається Кодексом України про адміністративні правопорушення та Податковим кодексом України. Загалом, процедура включає такі етапи [8]:

- 1) виявлення правопорушення: податкові органи здійснюють перевірку і виявляють порушення податкового законодавства;
- 2) складання протоколу: складається протокол про адміністративне правопорушення;
- 3) розгляд справи: справа розглядається уповноваженим органом (податковим органом або судом);
- 4) винесення постанови: за результатами розгляду справи виноситься постанова про накладення адміністративного стягнення або про відмову у відкритті провадження.

До особливостей адміністративної відповідальності у податковій сфері фахівці відносять такі:

- податкова амністія: в окремих випадках може застосовуватися податкова амністія, яка передбачає звільнення від відповідальності за вчинені податкові правопорушення за умови добровільного декларування доходів і сплати податків;
- кримінальна відповідальність: у деяких випадках за вчинення тяжких податкових правопорушень може наставати кримінальна відповідальність.

1.3 Порівняльний аналіз норм митного та податкового законодавства

Митне та податкове законодавство, незважаючи на певні відмінності, мають спільну мету – забезпечення державних фінансових інтересів. Обидва регулюють відносини, пов'язані зі сплатою обов'язкових платежів до бюджету, але мають різні сфери застосування та особливості. Незважаючи на відмінності у сфері застосування, ці галузі мають багато спільного, особливо в контексті адміністративної відповідальності [9].

Звернемо увагу на спільні риси митного та податкового законодавства, а саме:

- *мета*: забезпечення наповнення державного бюджету, регулювання зовнішньоекономічної діяльності та внутрішнього ринку;
- *суб'єкти*: як фізичні, так і юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність;
- *об'єкти*: товари, роботи, послуги, що є об'єктами оподаткування або митних платежів;
- *санкції*: за порушення передбачені адміністративні, а в окремих випадках кримінальні санкції;
- *державні органи*: контроль за дотриманням законодавства здійснюють спеціалізовані державні органи (митні та податкові).

Пропонуємо детальніше розглянути елементи митного та податкового правопорушення (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Таблиця елементів митного та податкового правопорушення.

Елемент	Митне правопорушення	Податкове правопорушення
Суб'єкт	Фізичні, юридичні особи, митні брокери	Фізичні, юридичні особи
Об'єкт	Митні правовідносини	Податкові правовідносини

Продовження табл. 1.1		
Суб'єктивна сторона	Умисел або необережність	Умисел або необережність
Об'єктивна сторона	Конкретні дії або бездіяльність, передбачені Митним кодексом	Конкретні дії або бездіяльність, передбачені Податковим кодексом

Також пропонуємо розглянути відмінності митного та податкового законодавства детально в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Відмінності митного та податкового законодавства

Характеристика	Митне право	Податкове право
Сфера застосування	Регулює відносини, пов'язані з переміщенням товарів через митний кордон	Регулює відносини, пов'язані зі сплатою податків і зборів на території держави
Основні поняття	Митний тариф, митна вартість, митні процедури, митний союз	Податок, збір, податкова база, податкова ставка
Мета платежів	Захист внутрішнього ринку, наповнення бюджету, статистичні цілі	Наповнення бюджету, регулювання економічних процесів
Орган, що здійснює контроль	Митні органи	Податкові органи
Особливості правопорушень	Контрабанда, недостовірне декларування товарів, порушення митних процедур	Несплата податків, подання недостовірної звітності, ухилення від оподаткування

Тепер, варто розглянути авторську таблицю 1.3, яка надає порівняльний аналіз ключових аспектів митного та податкового законодавства.

Таблиця 1.3

Відмінності митного та податкового законодавства

Критерій	Митне законодавство	Податкове законодавство
Основна мета	Регулювання переміщення товарів через митний кордон, стягнення митних платежів, захист внутрішнього ринку	Регулювання відносин, пов'язаних зі встановленням, обчисленням і сплатою податків, забезпечення наповнення державного бюджету
Об'єкт регулювання	Товари, що перетинають митний кордон	Доходи, прибутки, майно, операції з товарами (всередині країни)
Суб'єкти правовідносин	Митні органи, декларанти, перевізники, власники товарів	Податкові органи, платники податків (юридичні та фізичні особи)
Юридична основа	Митний кодекс України та інші спеціальні закони	Податковий кодекс України та інші спеціальні закони
Види платежів	Мито, податок на додану вартість при імпорті, акцизний податок на підакцизні товари, інші збори	Податок на прибуток, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок, акцизний податок та інші
Терміни сплати	При митному оформленні товарів	Залежно від виду податку (періодично, за фактом виникнення податкових зобов'язань)
Контролюючі органи	Державна митна служба України	Державна податкова служба України
Адміністративна відповідальність	Штрафи, конфіскація товарів, інші адміністративні стягнення за порушення митних правил	Штрафи, пеня, донарахування податків, інші адміністративні стягнення за порушення податкового законодавства
Міжнародне співробітництво	Митна угода про Євразійський економічний союз, Всесвітня митна організація	Конвенція ООН про уникнення подвійного оподаткування, міжнародні стандарти фінансової звітності

Окрім названих варто зазначити, додаткові відмінності та спільні риси, а саме:

- *сфера застосування*: митне право регулює відносини на митному кордоні, тоді як податкове право – всередині країни;
- *мета стягнення платежів*: митні платежі слугують для захисту внутрішнього ринку та наповнення бюджету, податки – в основному для наповнення бюджету;
- *адміністративні процедури*: обидві системи мають свої специфічні процедури реєстрації, звітності, перевірок та оскарження;
- *спільні елементи*: обидві системи базуються на принципах законності, справедливості, рівності та недискримінації;
- *взаємозв'язок*: митні платежі можуть впливати на податкову базу підприємств, а деякі податки (наприклад, ПДВ при імпорті) тісно пов'язані з митним оформленням.

Варто наголосити, що це спрощені таблиці, які відображають основні відмінності. На практиці існує багато нюансів і особливостей, які залежать від конкретної ситуації та законодавства.

Постає питання чому важливо розуміти ці відмінності?

По-перше, це для бізнесу, адже знання цих відмінностей дозволяє правильно сплачувати податки та мита, уникати штрафів та інших санкцій.

По-друге, для держави, адже забезпечення ефективного адміністрування податків та мит, сприяє розвитку економіки.

По-третє, для громадян, це дозволяє розуміти, як формується державний бюджет і які податки вони сплачують.

Незважаючи на спільні риси, існують певні відмінності в адміністративній відповідальності за порушення митних та податкових правил, пов'язані зі специфікою регулювання цих сфер. Наприклад, у митній справі більший акцент робиться на захисті економічних інтересів держави, тоді як у податковій справі – на забезпеченні справедливого розподілу податкового навантаження.

Розуміння адміністративної відповідальності в контексті митного та податкового законодавства є важливим для всіх учасників економічних відносин. Це дозволяє:

- 1) уникнути правопорушень та пов'язаних з ними негативних наслідків;
- 2) захистити свої права та інтереси у разі виникнення спорів з державними органами;
- 3) сприяти розвитку чесного бізнесу та підвищенню податкової дисципліни.

Далі необхідно розглянути більш детально такі аспекти:

- види адміністративних правопорушень у митному та податковому праві;
- порядок притягнення до адміністративної відповідальності;
- оскарження рішень про накладення адміністративних стягнень або інше;
- тенденції розвитку адміністративної відповідальності в сучасних умовах[9].

Отже, підсумуємо взаємозв'язок митного та податкового законодавства: митне та податкове право тісно взаємопов'язані. Так, митні платежі є одним із видів податків, а деякі митні процедури можуть впливати на податкообкладання товарів. Крім того, обидва види законодавства спрямовані на забезпечення єдиного економічного простору та захист національних інтересів.

Митна та податкова справи є важливими інструментами державного регулювання економіки. Хоча вони мають свої особливості, їхня спільна мета полягає у забезпеченні стабільного функціонування держави та наповненні державного бюджету. Розуміння відмінностей та взаємозв'язку між цими галузями державного управління є необхідним для учасників зовнішньоекономічної діяльності та платників податків.

Ці галузі державного управління взаємодіють та впливають одна на одну, формуючи єдину систему податкового навантаження на бізнес та

громадян. У контексті глобалізації та інтеграції світової економіки, ці галузі державного управління піддаються впливу міжнародних стандартів та угод, що вимагає від держав постійно оновлювати та вдосконалювати своє законодавство.

Поєднання митної та податкової сфер формує основу податкової політики держави, яка впливає на інвестиційну привабливість, розвиток певних галузей економіки та соціальну справедливість.

Розуміння відмінностей та взаємозв'язку між цими галузями державного управління є необхідним для учасників зовнішньоекономічної діяльності та платників податків, оскільки дозволяє ефективно працювати в міжнародному бізнес-середовищі та оптимізувати податкові витрати та уникнути правових ризиків.

РОЗДІЛ 2

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ВИДІВ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА САНКЦІЙ У МИТНІЙ ТА ПОДАТКОВІЙ СФЕРАХ

2.1 Адміністративна відповідальність: види адміністративних стягнень за порушення митних та податкових правил

Адміністративна відповідальність є основним видом відповідальності як у митній, так і в податковій сферах. Вона настає за вчинення адміністративних правопорушень, тобто таких, що не становлять суспільної небезпеки у великих розмірах.

Видами адміністративних стягнень у митній сфері є такі:

- штрафи: найпоширеніше стягнення, розмір якого залежить від тяжкості правопорушення та суми недоплачених платежів;
- конфіскація товарів: застосовується до товарів, які були предметом правопорушення, або до транспортних засобів, які використовувалися для вчинення контрабанди;
- адміністративне затримання транспортних засобів: застосовується до транспортних засобів, які використовувалися для вчинення правопорушень;
- відмова у митному оформленні: може бути застосована як додаткова санкція;
- тимчасове призупинення дії ліцензії: застосовується до суб'єктів господарювання, які систематично порушують митне законодавство[10].

До видів адміністративних стягнень у податковій сфері є такі:

- штрафи: розмір штрафу залежить від виду податку, суми недоплачених податків та інших обставин;
- пеня: додаткове фінансове стягнення за несвоєчасну сплату податків;

- блокування банківських рахунків: застосовується для примусового стягнення заборгованості;
- призупинення реєстрації податкових накладних: застосовується для тих платників податків, які систематично порушують податкове законодавство.

У цьому підрозділі, варто підкреслити додаткові види адміністративних стягнень та нюанси у митній сфері, а саме:

попередження як вид адміністративного стягнення: м'якший вид стягнення, який може застосовуватися за незначні порушення. Попередження є найм'якшим видом адміністративного стягнення, що застосовується за вчинення незначних порушень митних правил. Воно передбачає офіційне зауваження порушнику щодо допущеного правопорушення з попередженням про можливі наслідки повторного порушення.

Основними характеристиками попередження є:

- *мета:* не стільки покарання, скільки превентивний захід, спрямований на попередження повторних правопорушень;
- *умови застосування:* застосовується за незначні порушення, які не завдали значної шкоди і не становлять загрози для суспільних інтересів;
- *правові наслідки:* не передбачає матеріальних витрат для порушника, однак є офіційним докором і може бути враховано при накладенні подальших стягнень[11].

Варто також, зазначити приклади порушень, за які може бути застосоване попередження, це: дрібні формальні помилки у митній декларації, незначне перевищення встановлених норм ввезення товарів для особистого користування, порушення правил переміщення товарів через митний кордон, якщо такі порушення не призвели до ухилення від сплати митних платежів.

Попередження як вид адміністративного стягнення, як правило, застосовується за незначні порушення митних правил, які не завдали значної шкоди та не становлять серйозної загрози. Оскільки я вже навела декілька прикладів, давайте розглянемо їх детальніше та доповнимо список.

1. Дрібні формальні помилки у митній декларації:

– *неправильне зазначення коду товару*: у кожному товарі є свій унікальний код за Єдиним товарним номенклатором зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Неправильне зазначення коду може призвести до неправильного розрахунку митних платежів [12];

– *помилки у зазначенні країни походження товару*: неправильне вказання країни походження може вплинути на розмір мита та застосування інших митних процедур;

– *арифметичні помилки*: незначні арифметичні помилки у розрахунках вартості товарів або кількості одиниць також можуть бути підставою для попередження;

– *неповна інформація*: відсутність деяких необхідних даних у митній декларації, якщо це не призвело до серйозних наслідків.

2. Незначне перевищення встановлених норм ввезення товарів для особистого користування:

– *перевищення допустимої ваги або кількості товарів*: якщо перевищення незначне і не має комерційного характеру, може бути застосоване попередження.

– *перевищення вартості товарів*: якщо вартість товарів перевищує встановлену норму, але незначно, можливе застосування попередження.

3. Порушення правил переміщення товарів через митний кордон, якщо такі порушення не призвели до ухилення від сплати митних платежів:

– *затримка подання митної декларації*: якщо затримка була незначною і не мала наслідків для митного контролю.

– *неправильне оформлення супровідних документів*: наприклад, помилки у заповненні транспортних накладних.

– *порушення правил пакування товарів*: якщо порушення не вплинули на визначення митної вартості товарів або на їх ідентифікацію.

4. Інші приклади порушень, за які може бути застосоване попередження:

– *несвоєчасна реєстрація суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності*: якщо затримка була незначною і не вплинула на здійснення зовнішньоекономічної діяльності;

– *порушення правил зберігання на митних складах*: дрібні порушення, які не створюють загрози для збереження товарів або ухилення від сплати митних платежів;

– *несвоєчасна подача звітності*: якщо затримка була незначною і не мала наслідків для контролю за зовнішньоекономічною діяльністю [13].

Важливо зазначити, що перелік порушень, за які може бути застосоване попередження, не є вичерпним і залежить від конкретних обставин справи та чинного законодавства. Рішення про застосування того чи іншого виду адміністративного стягнення приймається уповноваженим органом з урахуванням характеру порушення, його наслідків та інших обставин справи.

З вищевказаного постає питання, чому важливо застосовувати попередження?

На нашу думку, для профілактики правопорушень, адже попередження допомагає уникнути повторних порушень і сприяє дотриманню митних правил. Також, для зменшення адміністративного навантаження, адже застосування попередження зменшує кількість справ, які направляються до суду. Для справедливого застосування адміністративної відповідальності, бо застосування попередження дозволяє враховувати ступінь тяжкості порушення і застосовувати більш м'які заходи впливу [14].

Попередження є ефективним інструментом забезпечення дотримання митного законодавства. Його застосування дозволяє поєднувати виховний вплив на порушника з мінімізацією негативних наслідків для його діяльності.

Слід зазначити про такий вид адміністративних стягнень як *адміністративний арешт*, який застосовується до товарів, які переміщуються через митний кордон з порушенням встановлених правил. Адміністративний арешт товарів є більш суворим заходом, ніж попередження. Він застосовується до товарів, які переміщуються через митний кордон з порушенням

встановлених правил, і полягає у тимчасовому вилученні таких товарів до вирішення питання про їх подальшу долю.

Зазначимо підстави для адміністративного арешту: недотримання митних процедур, недекларування товарів або недостовірне декларування, переміщення товарів, заборонених до ввезення або вивезення, порушення правил переміщення товарів під митними режимами.

Недотримання митних процедур: Це може включати порушення порядку оформлення митних декларацій, непередставлення необхідних документів, несплату митних платежів тощо.

Недекларування товарів або недостовірне декларування: тобто приховування товарів від митного контролю або надання неправдивої інформації про них.

Переміщення товарів, заборонених до ввезення або вивезення: це стосується товарів, перелік яких визначений законодавством і обмежується з міркувань безпеки, охорони здоров'я, захисту довкілля тощо.

Порушення правил переміщення товарів під митними режимами: кожен митний режим передбачає дотримання певних правил, порушення яких може призвести до арешту товарів[15].

Метою адміністративного арешту є: забезпечення збереження товарів до прийняття рішення про їх подальшу долю, перешкоджання незаконному використанню товарів, збір доказів для розгляду справи про адміністративне правопорушення.

Забезпечення збереження товарів: арешт дозволяє зберегти товари до прийняття остаточного рішення, запобігаючи їх втраті або пошкодженню.

Перешкоджання незаконному використанню товарів: арешт унеможливорює використання товарів, які переміщуються з порушенням закону, до вирішення питання про їх подальшу долю.

Збір доказів: під час арешту проводяться необхідні експертизи та інші слідчі дії, що дозволяє зібрати докази для розгляду справи про адміністративне правопорушення[16].

Адміністративний арешт здійснюється митними органами на підставі рішення уповноваженої особи. При проведенні арешту складається акт, в якому фіксуються всі обставини справи, опис арештованих товарів та місце їх зберігання.

Варто відзначити про подальшу долю арештованих товарів: вони можуть бути випущені після усунення порушень, конфісковані на користь держави або можуть бути знищені, якщо вони становлять загрозу для життя чи здоров'я людей або для навколишнього середовища.

Випуск товарів відбувається, якщо порушення митних правил було усунуто, а всі необхідні платежі сплачені, товари можуть бути випущені в митний оборот.

Конфіскація товарів відбувається, якщо порушення було значним, або товари підлягають забороні до обігу на території країни, вони можуть бути конфісковані на користь держави. Конфісковане майно може бути реалізовано, а кошти направлені до державного бюджету.

Знищення товарів здійснюється, якщо деякі види товарів, наприклад, наркотичні засоби, зброя, фальсифікована продукція, можуть бути знищені, якщо вони становлять загрозу для життя і здоров'я людей або для навколишнього середовища [17].

Необхідно також згадати про *стягнення судових витрат*. Це відбувається, якщо справа про адміністративне правопорушення розглядається в суді, порушник може бути зобов'язаний сплатити судові витрати. Якщо справа про адміністративне правопорушення розглядається в суді, порушник може бути зобов'язаний сплатити судові витрати.

Стягнення судових витрат – це один із заходів відповідальності, який може бути застосований до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення і щодо якої було розпочато судовий розгляд. Це означає, що крім основного покарання (штрафу, конфіскації тощо), порушник може бути зобов'язаний відшкодувати державі витрати, пов'язані з розглядом справи.

Постає питання, що таке судові витрати? Судові витрати – це усі витрати, пов'язані з розглядом справи в суді. Це означає, що він повинен відшкодувати державі витрати, пов'язані з розглядом справи, такі як: *державне мито, витрати на проведення експертиз, витрати на оплату роботи адвоката.*

Державне мито - це обов'язковий платіж, який сплачується за подання позову або скарги до суду.

Витрати на проведення експертиз сплачуються, якщо для розгляду справи необхідно залучати експертів, а витрати на їхню роботу покладаються на сторони у справі.

Витрати на оплату роботи адвоката теж сплачується, якщо особа користувалася послугами адвоката, то витрати на його оплату можуть бути відшкодовані за рішенням суду.

Також можуть бути пред'явлені до сплати *інші витрати*, до яких можуть відноситися витрати на переклад документів, виклик свідків тощо[18].

Підставами для стягнення судових витрат є: необґрунтованість подання позову або скарги, ухилення від виконання судового рішення, затягування розгляду справи.

Суд може покласти обов'язок щодо відшкодування судових витрат на одну зі сторін справи. Найчастіше судові витрати покладаються на сторону, яка програла справу. Однак, існують й інші підстави для стягнення судових витрат, зокрема:

– *необґрунтованість подання позову або скарги*: якщо суд визнає позов або скаргу необґрунтованими, то особа, яка їх подала, може бути зобов'язана відшкодувати судові витрати іншій стороні.

– *ухилення від виконання судового рішення*: якщо особа, на користь якої було винесене судове рішення, ухиляється від його виконання, то суд може покласти на неї додаткові судові витрати, пов'язані з примусовим виконанням рішення.

– *затягування розгляду справи*: якщо сторона умисно затягує розгляд справи, то суд може покласти на неї додаткові судові витрати [18].

Порядок стягнення судових витрат визначається процесуальним кодексом. Зазвичай, суд ухвалює рішення про розподіл судових витрат між сторонами у справі. Рішення суду про стягнення судових витрат є обов'язковим для виконання.

Також необхідно розглянути особливості відповідальності за контрабанду. За контрабанду передбачені більш суворі санкції, включаючи кримінальну відповідальність. Контрабанда – це одне з найсерйозніших митних правопорушень, яке передбачає умисне переміщення товарів через митний кордон з приховуванням від митного контролю або з порушенням встановлених правил. Це серйозний злочин, який завдає значної шкоди економіці країни та підриває її безпеку. Законодавство передбачає сувору відповідальність за вчинення цього злочину.

Розглянемо детальніше кожен з аспектів відповідальності за контрабанду:

– *суворіші санкції*: за контрабанду передбачені більш суворі штрафи, а також можливість кримінального переслідування;

– *кримінальна відповідальність*: за контрабанду передбачена кримінальна відповідальність згідно з Кримінальним кодексом України. Санкції можуть включати позбавлення волі на строк від кількох років до довічного ув'язнення, залежно від тяжкості злочину та інших обтяжуючих обставин;

– *штрафи*: крім позбавлення волі, можуть бути призначені значні штрафи, розмір яких визначається судом з урахуванням вартості контрабандних товарів та інших обставин справи;

– *адміністративна відповідальність*: на додаток до кримінальної відповідальності можуть бути застосовані адміністративні стягнення, такі як конфіскація майна, позбавлення спеціального права (наприклад, права на керування транспортним засобом), дискваліфікація.

Конфіскація контрабандних товарів є обов'язковою. Конфіскація контрабандних товарів є одним з основних видів покарання за цей злочин. Незалежно від того, чи було порушення притягнуто до кримінальної чи адміністративної відповідальності, контрабандні товари підлягають конфіскації. Конфіскації підлягають не лише самі контрабандні товари, але й транспортні засоби, які використовувалися для їх переміщення, а також інші знаряддя вчинення злочину. Конфісковане майно передається на баланс держави або реалізується з подальшим перерахуванням коштів до державного бюджету. У деяких випадках можлива передача конфіскованого майна на потреби Збройних Сил України або інших державних органів.

Також можуть бути застосовані інші додаткові санкції, такі як позбавлення права займатися певними видами діяльності. Особа, яка вчинила контрабанду, може бути позбавлена права займатися певними видами діяльності, пов'язаними з міжнародною торгівлею або митною справою.

Разом з тим може бути встановлено обмеження на виїзд за кордон для особи, яка вчинила контрабанду. У деяких випадках судовий вирок про засудження за контрабанду може бути оприлюднений у засобах масової інформації [19].

Прошу звернути увагу на чинники, що впливають на міру покарання:

- *вид контрабандних товарів*: найбільш суворі покарання передбачені за контрабанду зброї, наркотичних засобів, культурних цінностей тощо;
- *вартість контрабандних товарів*: чим більша вартість контрабанди, тим суворішим буде покарання;
- *спосіб вчинення злочину*: якщо контрабанда вчинена організованою групою осіб або за попередньою змовою, покарання буде суворішим;
- *наявність обтяжуючих або пом'якшуючих обставин*: наявність таких обставин може вплинути на призначення покарання.

На нашу думку, важливо розуміти, що контрабанда є серйозним злочином, який має негативні наслідки для суспільства в цілому. Законодавство передбачає сувору відповідальність за вчинення цього злочину

з метою захисту економічних інтересів держави та забезпечення безпеки громадян [20].

Отже, адміністративна відповідальність за порушення митних правил є важливим інструментом державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Вибір виду стягнення залежить від конкретних обставин справи і має на меті не тільки покарати порушника, але й попередити вчинення нових правопорушень.

Тепер розглянемо адміністративні стягнення у податковій сфері, а саме:

– *донарахування податків*: якщо під час перевірки виявлено недоплачені податки, до платника податків донараховується відповідна сума. Донарахування податків – це процедура, за якою податкові органи, в результаті проведення податкової перевірки, виявляють недоплачені платником податки та нараховують їх додатково. Це відбувається у випадку, якщо платник податків: неправильно застосував податкові ставки або пільги, неправильно обчислив податкові зобов'язання, не відобразив у податковій декларації певні доходи або витрати, застосував незаконні схеми мінімізації податків. Підстави для донарахування є: результати податкової перевірки, дані з інших джерел (наприклад, банківські виписки, реєстри податкових накладних). Наслідками донарахування є: сплата донарахованої суми податку, сплата пені – це фінансові санкції за несвоєчасну сплату податків, або можливе застосування штрафних санкцій за порушення податкового законодавства;

– *стягнення податкового боргу*: за несплату податків у встановлений строк податкові органи можуть примусово стягнути заборгованість з рахунків платника або його майна. Стягнення податкового боргу – це примусове стягнення заборгованості з платника податків у разі його несвоєчасної сплати.

Більш детально розглянемо способи стягнення. У разі, коли платник податків не виконує свої податкові зобов'язання у встановлені строки, податкові органи мають право застосувати примусове стягнення заборгованості. Основними способами такого стягнення є:

– *арешт рахунків платника в банках.* Податкові органи направляють до банків, в яких обслуговується платник, рішення про арешт його рахунків. З моменту арешту платник тимчасово втрачає доступ до коштів на цих рахунках. Метою цього є забезпечення погашення податкового боргу шляхом списання необхідної суми з арештованих рахунків. Арешту підлягають всі рахунки платника в банках, крім тих, які згідно із законом не можуть бути арештовані (наприклад, рахунки для виплати заробітної плати). Строк арешту рахунків обмежений і встановлюється податковими органами. Платник має право оскаржити рішення про арешт рахунків у судовому порядку[21];

– *арешт майна платника.* Податкові органи можуть накласти арешт на майно платника, яке належить йому на праві власності або на інших правах. Це можуть бути нерухомість, транспортні засоби, цінні папери тощо. Метою цього є забезпечення погашення податкового боргу шляхом реалізації арештованого майна. Перелік майна, яке може бути арештовано, встановлюється законом, арешт майна здійснюється на підставі рішення суду, платник має право оскаржити рішення про арешт майна у судовому порядку;

– *реалізація арештованого майна.* Якщо платник не погашає податковий борг протягом встановленого строку, податкові органи можуть звернутися до суду з позовом про реалізацію арештованого майна. Реалізація арештованого майна здійснюється шляхом проведення публічних торгів. Отримані від реалізації майна кошти направляються на погашення податкового боргу, а залишок повертається платнику.

Маємо виділити, важливі моменти:

– *принцип пропорційності:* розмір арештованого майна повинен відповідати сумі податкового боргу;

– *захист прав платника:* платник має право на оскарження дій податкових органів у судовому порядку;

– *альтернативні способи погашення заборгованості:* платник може запропонувати податковим органам альтернативні способи погашення заборгованості, наприклад, розстрочку платежу або відстрочку сплати;

- *пріоритетність податкових платежів*: податкові борги мають найвищий пріоритет при задоволенні вимог кредиторів;
- *строки давності*: існують строки, протягом яких податкові органи можуть стягнути заборгованість;
- *адміністративна відповідальність посадових осіб*: за податкові правопорушення, вчинені посадовими особами підприємств, може наставати як відповідальність підприємства, так і особиста відповідальність посадових осіб;
- *особливості відповідальності за податкове ухилення*: за умисне ухилення від сплати податків передбачена більш сувора відповідальність, включаючи кримінальну [22].

Також слід зазначити фактори, що впливають на вибір виду стягнення:

- *характер правопорушення*: тяжкість, умисність, повторність;
- *розмір завданих збитків*: сума недоплачених податків або митних платежів;
- *майнове становище порушника*: можливість сплати штрафу, конфіскації майна;
- *наявність обтяжуючих або пом'якшуючих обставин*.

Не можемо не згадати про загальні принципи адміністративної відповідальності:

- *легальність*: стягнення може бути накладено лише за діяння, які прямо передбачені законом;
- *вина*: як правило, для настання адміністративної відповідальності необхідна вина особи, яка вчинила правопорушення;
- *індивідуальна відповідальність*: кожна особа відповідає за свої дії самостійно;
- *законність і обґрунтованість*: рішення про накладення адміністративного стягнення має бути законним і обґрунтованим.

Пропоную визначити важливі нюанси, а саме такі, як:

- *терміни давності*: існують строки, протягом яких може бути притягнуто до адміністративної відповідальності;
- *право на оскарження*: рішення про накладення адміністративного стягнення може бути оскаржено в судовому порядку;
- *звільнення від відповідальності*: за певних умов особа може бути звільнена від адміністративної відповідальності [23].

2.2 Порівняльна характеристика адміністративних стягнень у митній та податковій сферах

Митниця та податки – це два невід'ємні елементи економічного життя будь-якої держави. Вони слугують інструментами державного регулювання, забезпечуючи наповнення бюджету та захист національних інтересів. Однак, хоча обидві сфери мають спільну мету, їхні механізми та інструменти відрізняються.

Одним із найважливіших інструментів забезпечення дотримання митного та податкового законодавства є система адміністративних стягнень. За порушення цих норм передбачені різноманітні санкції, які мають на меті не лише покарати правопорушника, а й попередити вчинення нових правопорушень.

Таблиця, що представлена нижче, надає детальний огляд адміністративних стягнень, які застосовуються за порушення митного та податкового законодавства. Мета цього порівняння - виявити спільні та відмінні риси санкцій у цих двох важливих сферах державного регулювання. Аналіз дозволить зрозуміти логіку застосування різних видів стягнень, а також виявити тенденції розвитку законодавства у цій галузі.

Ця таблиця покликана порівняти адміністративні стягнення, що застосовуються у митній та податковій сферах. Такий порівняльний аналіз дозволить виявити спільні риси та відмінності у підходах до відповідальності

за порушення митних та податкових правил, а також проаналізувати ефективність різних видів санкцій.

Розуміння особливостей адміністративної відповідальності в цих сферах є критично важливим для суб'єктів господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність та сплачують податки. Це дозволить їм уникнути правових порушень та мінімізувати ризики, пов'язані з неправомірними діями.

У цій таблиці ми зосередимося на таких питаннях: Які основні види адміністративних стягнень застосовуються у митній та податковій сферах? Які є спільні риси та відмінності між цими стягненнями? Які фактори впливають на вибір виду санкції? Які тенденції спостерігаються у розвитку законодавства про адміністративну відповідальність у цих сферах?

Аналіз цієї інформації дозволить нам отримати більш повне уявлення про систему адміністративної відповідальності в Україні та зрозуміти, як вона працює на практиці.

Таблиця 2.4

Порівняльна характеристика адміністративних стягнень у митній та податковій сферах.

Характеристика	Митне право	Податкове право
Основні види стягнень	Штрафи, конфіскація, адміністративне затримання, відмова у митному оформленні, тимчасове призупинення дії ліцензії	Штрафи, пеня, блокування банківських рахунків, призупинення реєстрації податкових накладних
Специфічні стягнення	Конфіскація товарів, адміністративне затримання транспортних засобів, відмова у митному оформленні	Блокування банківських рахунків, призупинення реєстрації податкових накладних
Мета застосування	Забезпечення дотримання митного законодавства, захист державних фінансових інтересів	Забезпечення дотримання податкового законодавства, захист державних фінансових інтересів

Зіставлення адміністративних стягнень у митній та податковій сферах дозволяє зробити такі висновки. Обидві системи передбачають застосування штрафів як основного виду стягнення. Це пов'язано з тим, що штрафи є

ефективним засобом відшкодування збитків, завданих державі внаслідок порушення законодавства.

Незважаючи на спільність, існують і суттєві відмінності. Так, у митній сфері широко застосовуються такі специфічні заходи, як конфіскація товарів та транспортних засобів, адміністративне затримання. У податковій сфері більший акцент робиться на фінансових санкціях (штрафи, пеня) та заходах, спрямованих на ускладнення господарської діяльності платника податків (блокування рахунків, призупинення реєстрації податкових накладних).

Обидві системи постійно розвиваються та вдосконалюються. Спостерігається тенденція до посилення відповідальності за порушення законодавства, зокрема, шляхом збільшення розмірів штрафів та введення нових видів санкцій. Крім того, все більшого значення набуває превентивна діяльність органів державної влади, спрямована на запобігання правопорушенням.

Хочу наголосити, що отримані результати цього дослідження можуть бути використані для подальшого вдосконалення законодавства у сфері адміністративної відповідальності за порушення митного та податкового законодавства, а також для розробки ефективних механізмів його застосування.

Порівняльний аналіз міжнародного досвіду застосування санкцій у митній та податковій сферах дозволяє виявити найбільш ефективні практики застосування адміністративних стягнень у різних країнах, визначити загальні тенденції та особливості національних систем. Також, можна провести порівняльний аналіз законодавства різних країн щодо видів адміністративних стягнень, умов їх застосування та відповідальності за їх невиконання, та вивчити судову практику країн з розвиненими економіками щодо застосування адміністративних стягнень у митній та податковій сферах.

На мою думку, це допоможе сформувавши рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства з урахуванням кращого світового

досвіду, а також виявити нові підходи до застосування адміністративних стягнень, які можуть бути використані в Україні.

Оцінити ефективність різних моделей адміністративної відповідальності з точки зору досягнення цілей державного регулювання: В даному випадку, можна оцінити, наскільки ефективними є різні види адміністративних стягнень у досягненні мети їх застосування – забезпечення дотримання митного та податкового законодавства. Провести емпіричне дослідження, яке дозволить оцінити вплив різних видів санкцій на поведінку платників податків та учасників зовнішньоекономічної діяльності, а також, виявити фактори, які впливають на ефективність застосування різних видів санкцій. Розробити критерії оцінки ефективності адміністративних стягнень.

На мою думку, розробка рекомендацій щодо оптимізації системи адміністративних стягнень, зможе допомогти в створенні інструментів для оцінки ефективності застосування адміністративних стягнень.

Аналіз судової практики щодо застосування санкцій за порушення митного та податкового законодавства: виявити проблемні питання, які виникають при застосуванні адміністративних стягнень, та проаналізувати судову практику щодо їх вирішення, та проведення систематичного аналізу судових рішень щодо справ про застосування адміністративних стягнень у митній та податковій сферах. Виявити найбільш поширені помилки, які допускаються при накладенні адміністративних стягнень. Сформулювати пропозиції щодо усунення виявлених проблем.

На нашу думку, розробка рекомендацій щодо вдосконалення законодавства та практики застосування адміністративних стягнень, допоможе для збільшення передбачуваності та стабільності застосування адміністративного законодавства.

Вивчення впливу цифрових технологій на адміністрування податків та митних платежів дозволяє проводити аналіз можливостей використання штучного інтелекту, блокчейну та інших цифрових інструментів для

виявлення та запобігання правопорушенням, а також для автоматизації процесу накладення адміністративних стягнень[24].

Порівняльний аналіз адміністративної відповідальності за порушення митного та податкового законодавства в різних секторах економіки проводиться з урахуванням особливостей застосування адміністративних стягнень у таких сферах, як зовнішня торгівля, виробництво, послуги тощо.

Вплив адміністративної відповідальності на інвестиційний клімат оцінюється через аналіз того, як система адміністративної відповідальності впливає на рішення інвесторів про вкладення коштів в українську економіку.

Запропоновані напрямки дослідження дозволять отримати комплексний та всебічний аналіз проблем, пов'язаних із застосуванням адміністративних стягнень у митній та податковій сферах, та сформулювати пропозиції щодо їх вирішення.

Запропоновані напрямки дослідження є надзвичайно актуальними та перспективними. Вони дозволять не тільки поглибити розуміння сучасних тенденцій у сфері адміністративної відповідальності за порушення митного та податкового законодавства, а й сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства та практики його застосування.

2.3 Особливості застосування адміністративних стягнень у митній та податковій сферах під час воєнних дій в Україні

Воєнний стан – це випробування не лише для економіки держави, а й для системи державного управління. Війна вносить радикальні зміни в усі сфери суспільного життя, зокрема, у управлінсько-правові відносини. Одним із ключових аспектів, що зазнає суттєвих трансформацій під час збройного конфлікту, є сфера адміністративної відповідальності. Сьогодні, як ніколи раніше, постає питання про те, як адаптувати механізми притягнення до відповідальності за порушення митного та податкового законодавства до нових реалій.

З одного боку, війна створює умови для посилення контролю за дотриманням законодавства, оскільки держава потребує максимальних доходів для фінансування оборони та відновлення. З іншого боку, воєнний стан часто супроводжується економічними труднощами, що можуть призводити до невиконання суб'єктами господарювання своїх податкових обов'язків. Як знайти баланс між необхідністю забезпечення стабільної роботи економіки та боротьбою з ухиленням від сплати податків? Які виклики постають перед державними органами, що здійснюють контроль за дотриманням митного та податкового законодавства в умовах війни? Які можливості відкриваються для вдосконалення системи адміністративної відповідальності? Ці та інші питання ми розглянемо детальніше у цьому розділі.

Маємо розуміти, що воєнний стан в Україні вносить суттєві корективи у всі сфери життя, зокрема, у митну і податкову справи. Особливо гостро це відчувається у сфері економічних відносин, де митна та податкова системи відіграють ключову роль.

Розуміння особливостей застосування адміністративних стягнень в умовах воєнного часу є критично важливим як для бізнесу, так і для державних органів. Для бізнесу це означає можливість адаптувати свою діяльність до нових умов та уникнути непотрібних штрафів. Для держави ж – це інструмент забезпечення стабільної роботи економіки та фінансування оборонних потреб.

Як уже зазначалося, війна вимагає постійної адаптації законодавства, це пов'язано з кількома факторами, а саме:

– *швидкі зміни в економіці*: воєнний стан суттєво впливає на економіку країни. Змінюються виробничі ланцюжки, змінюється споживча поведінка. Законодавство має оперативно реагувати на ці зміни, щоб підтримувати економічну стабільність;

– *потреба в додаткових ресурсах*: для фінансування оборони та відновлення економіки держава потребує додаткових ресурсів. Це призводить до введення нових податків або підвищення ставок існуючих;

– *зміни у міжнародних відносинах*: війна впливає на торговельні відносини з іншими країнами. Це може призводити до змін у митному та податковому законодавстві.

Отже під час війни були введені нові податки, наприклад, податок на надприбутки великих компаній або мінімальний податковий зобов'язання, тощо. Так, податок на надприбутки великих компаній був спрямований на компанії, які отримували надмірні прибутки в умовах війни. Його метою було мобілізувати додаткові кошти з компаній, які продовжували працювати та отримувати прибутки, незважаючи на війну. Мінімальне податкове зобов'язання для сільськогосподарських підприємств було спрямоване на забезпечення мінімальних податкових надходжень від сільськогосподарських підприємств, особливо великих агрохолдингів. Введення щомісячної звітності з ПДФО та ЄСВ було застосовано, щоб спростити контроль за надходженнями до бюджету та дозволити оперативніше реагувати на зміни в економічній ситуації. Податок на виведений капітал був запроваджений для обкладення податком дивідендів та інших доходів, отриманих акціонерами від українських компаній.

Основними цілями цих нововведень були:

– *фінансування військових витрат*: основною метою було забезпечення фінансових ресурсів для ведення війни та підтримки Збройних Сил України;

– *стабілізація економіки*: нові податки мали на меті стабілізувати економіку, запобігти інфляції та забезпечити макроекономічну стійкість;

– *справедливий розподіл податкового навантаження*: шляхом введення нових податків та зміни ставок існуючих, держава прагнула забезпечити більш справедливий розподіл податкового навантаження між різними групами населення та бізнесом.

Варто зазначити, що наслідки введення нових податків призводили до:

– *збільшення податкового навантаження*: для більшості платників податків це призвело до зростання податкового навантаження;

– *зниження інвестиційної активності*: підвищення податків могло демотивувати інвесторів і призвести до зменшення інвестиційної активності;

– *зростання цін*: підвищення податків призвело до зростання цін на товари та послуги;

– *зміни в поведінці платників податків*: платники податків шукають способи мінімізації своїх податкових зобов'язань.

На нашу думку, важливо зазначити, що введення нових податків є складним процесом, який вимагає зваженого підходу та врахування інтересів всіх сторін. Введення нових податків є надзвичайно чутливим питанням, яке безпосередньо впливає на добробут громадян та стан економіки. Тому питання врахування думки українців при прийнятті таких рішень є вкрай важливим. Наскільки широко була врахована думка українців при введенні нових податків під час війни – це складне питання, на яке однозначно відповісти складно [25].

Щодо зміна ставок податків, то слід зауважити, що були підвищені ставки податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість та інших податків. Варто зазначити, що 10 жовтня 2024 року Верховна Рада України прийняла Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану. 28 листопада 2024 року Президент України Володимир Зеленський підписав ухвалений Верховною Радою закон про підвищення податків.

Законом передбачається, зокрема:

- підвищення військового збору з 1,5% до 5%, крім військових;
- військовий збір для ФОПів;
- встановлення 25% податку на прибуток для фінкомпаній;
- щомісячне подання звітності ПДФО;
- 50% податку на надприбуток банків.

Законом передбачено підвищення військового збору з усіх доходів громадян із 1,5% до 5%. За розрахунками Мінфіну, якби закон набув чинності

з 1 жовтня, то це додатково дало б бюджету 27,3 млрд гривень у 2024 році. Проте сума скоротиться, оскільки закон набуде чинності з 1 грудня.

У 2025 році завдяки підвищенню податків доходи бюджету зростуть на 141 млрд гривень. Підвищення ставки військового збору з 1,5% до 5% дасть 107,7 млрд гривень; встановлення військового збору для платників податків, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, а саме, для фізичних осіб-підприємців I, II, III та IV груп – 13,7 млрд гривень, юридичних осіб III групи – 929 млн гривень.

Таким чином, якщо зараз ставка податку з доходів громадян становить 19,5% (18% плюс 1,5% військового збору), то зараз вона зросте до 23%. Згідно з законом, "доходи платників військового збору, нараховані за наслідками податкових періодів до набрання чинності цим законом, оподатковуються за ставкою військового збору, що діяла до набрання чинності цим законом, незалежно від дати їх фактичної виплати (надання)". Водночас залишається ставка 1,5% для військовослужбовців та працівників Збройних сил України, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Головного управління розвідки Міністерства оборони, Національної гвардії, Державної прикордонної служби, Управління державної охорони, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Державної спеціальної служби транспорту.

Також передбачено встановлення військового збору для ФОП - платників єдиного податку I, II та IV групи на рівні 10% розміру мінімальної зарплати (тобто 800 гривень на місяць). Бюджет отримає 1,7 млрд гривень у 2024 році та 7,8 млрд гривень у 2025 році. Встановлення військового збору у розмірі 1% від доходу платників єдиного податку III групи. Це дасть у 2025 році 6,8 млрд гривень.

З 1 січня 2025 року запроваджується щомісячна звітність з ЄСВ (єдиного соціального внеску), ПДФО (податку з доходів фізосіб) та ВЗ (військового збору) для всіх податкових агентів. До кінця 2024 року відповідна податкова звітність подається в щоквартальному режимі. Це необхідно для "економічного бронювання".

Також Законом передбачено встановлення ставки податку на прибуток для небанківських фінансових установ (крім страховиків) на рівні 25%. Додатково бюджет отримає 157,7 млн гривень у 2025 році.

Водночас встановлена сплата щомісячних авансових внесків з податку на прибуток підприємств, які здійснюють діяльність з роздрібною торгівлю паливом. Це дасть 4,3 млрд гривень у 2025 році [26].

Законом передбачено встановлення ставки податку на прибуток для банків за 2024 рік у розмірі 50%. Це дасть 27 млрд гривень у 2025 році.

Для сільськогосподарських виробників збільшують мінімальне податкове зобов'язання. Мінімальна сума до сплати не може бути меншою за 700 гривень з гектара землі. Для земельних ділянок, де частка площі ріллі складає не менше 50%, – 1400 гривень з гектара.

Крім того, до складу оподаткованого доходу за 2024 та 2025 роки не включається дохід у вигляді державної грошової допомоги (кешбеку), отриманий у рамках реалізації експериментального проєкту "Зроблено в Україні [27].

Також, відбулися зміни в акцизному податку, були внесені зміни до ставок акцизного податку на деякі види товарів, такі як паливо та алкогольні напої.

Отже, збільшення податкового навантаження стосується як фізичних осіб (підвищення військового збору, введення щомісячної звітності), так і юридичних осіб (підвищення податку на прибуток для різних категорій платників). Основною метою цих змін є збільшення доходів державного бюджету для фінансування оборонних витрат в умовах війни. Водночас введення щомісячної звітності сприятиме покращенню контролю за надходженнями до бюджету та зменшенню тіньової економіки. Разом з цим, різні категорії платників податків зазнають неоднакового впливу від цих змін. Наприклад, фінансовий сектор та сільськогосподарські виробники стикаються зі значними підвищеннями податків [28]. Потенційними наслідками таких заходів може бути:

– *зниження економічної активності*: збільшення податкового навантаження може призвести до зниження інвестицій, споживчих витрат та загальної економічної активності;

– *інфляційні ризики*: підвищення податків може спричинити зростання цін на товари та послуги, що, в свою чергу, може призвести до інфляції;

– *збільшення адміністративного тиску*: введення щомісячної звітності та нових видів податків збільшить адміністративне навантаження на бізнес;

– *зміна структури економіки*: зміни у податковому законодавстві можуть призвести до перерозподілу ресурсів та зміни структури економіки.

Вважаємо, що є додаткові фактори, які слід враховувати, це такі як:

– *тривалість воєнного стану*: чим довше триватиме війна, тим більшим буде вплив цих змін на економіку;

– *ефективність використання бюджетних коштів*: від того, як будуть використані додаткові кошти, залежить їхній вплив на економіку;

– *глобальні економічні процеси*: світова економічна ситуація також впливатиме на наслідки цих змін;

– *реакція бізнесу та громадян*: реакція бізнесу та громадян на підвищення податків може суттєво вплинути на економічну ситуацію [29].

Зміни у податковому законодавстві України, пов'язані з війною, є необхідним кроком для забезпечення фінансової стійкості держави. Однак, на нашу думку, вони мають значний вплив на економіку та добробут громадян. Для пом'якшення негативних наслідків цих змін необхідно б було розробити комплекс заходів, спрямованих на підтримку бізнесу та стимулювання економічного зростання.

Для підтримки певних секторів економіки були надані податкові пільги або відстрочення сплати податків. Варто зазначити, що державна допомога (іншими словами, державна підтримка) може набувати різноманітних форм, й усталений вичерпний перелік таких інструментів просто відсутній — це може бути й пряма, й непряма підтримка у формі кредитів, дозволів, субсидій, гарантій, інших переваг.

Варто окремо зазначити, що інститут державної допомоги в Україні відіграє та відіграватиме важливу роль у процесі економічної відбудови. У контексті інтенсифікації нормотворчої діяльності необхідним є врахування норм державної допомоги за правилами ЄС. Як було окремо наголошено в останньому звіті Єврокомісії щодо розширення по Україні (30 жовтня 2024 року), питання імплементації норм щодо державної допомоги залишаються актуальними, а після завершення воєнного стану стануть рушійними, і правозастосування цих норм має відповідати практиці ЄС.

Для підтримки бізнесу бути спрощені процедури реєстрації нових підприємств та ліквідації неплатоспроможних.

Щодо змін у митному оформленні та загалом митній системі, то тут були запроваджені спрощені процедури митного оформлення для гуманітарної допомоги або товарів, необхідних для оборони. Митна система України за останні три роки зазнала значних змін. Ці зміни були викликані, з одного боку, повномасштабним вторгненням РФ в Україну, а з іншого боку, прагненням України до вступу до Європейського Союзу. Ось деякі конкретні приклади змін [30]:

- спрощення процедури ввезення гуманітарної допомоги. У березні 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову, яка дозволила ввезення гуманітарної допомоги без сплати митних платежів та без дотримання митних формальностей. Це дозволило забезпечити своєчасне та безперебійне постачання гуманітарної допомоги в Україну;

- податкові пільги при ввезенні альтернативних джерел електроживлення. У грудні 2022 року Верховна Рада України прийняла закон, який звільняє від сплати ввізного мита та ПДВ ввезення сонячних батарей, вітрових турбін та інших альтернативних джерел електроживлення. Це сприятиме розвитку відновлюваних джерел енергії в Україні;

- скасування обмежень щодо постачання товарів військового призначення та подвійного використання. У квітні 2022 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову, яка скасувала низку обмежень щодо

постачання товарів військового призначення та подвійного використання. Це дозволило забезпечити потреби Збройних Сил України в озброєнні та військовій техніці;

- напрацювання практичних механізмів отримання підприємствами статусу Авторизованого економічного оператора. У 2022 році Державна митна служба України розробила та впровадила практичні механізми отримання підприємствами статусу Авторизованого економічного оператора. Цей статус надає підприємствам низку переваг, зокрема, спрощення процедур митного оформлення та надання пільг у сплаті митних платежів[31];

- приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту. У грудні 2022 року Україна приєдналася до Конвенції про процедуру спільного транзиту. Ця конвенція дозволяє здійснювати митне оформлення товарів в одній країні ЄС, а потім перевозити їх через інші країни ЄС без повторного митного оформлення;

- підключення України до системи NCTS. У 2023 році Україна підключилася до системи NCTS. Ця система забезпечує автоматизований обмін інформацією між митними органами різних країн ЄС[32].

Забезпечення національної безпеки є головним пріоритетом держави під час війни. Це проявляється в таких змінах законодавства як:

- *посилення контролю за рухом товарів*: особлива увага приділяється товарам подвійного призначення, які можуть бути використані як для цивільних, так і для військових цілей;

- *обмеження експорту певних товарів*: можуть бути запроваджені обмеження на експорт товарів, які можуть бути використані противником;

- *посилення відповідальності за порушення митного законодавства*: за порушення митного законодавства, пов'язані з ухиленням від сплати митних платежів або контрабандою, можуть бути передбачені більш суворі покарання.

Для реалізації зазначених заходів може бути введення ліцензування на експорт певних товарів, наприклад, для контролю за експортом товарів, які можуть бути використані для військових цілей. Або для посилення

відповідальності за контрабанду товарів, які можуть бути використані для військових цілей, можуть бути передбачені більш суворі покарання, включаючи кримінальну відповідальність.

Також слід зазначити, що для підтримки бізнесу в умовах війни були запроваджені спрощені процедури:

– *спрощення податкового звітування*: скорочені строки подання звітності або спрощені форми звітності для малого та середнього бізнесу.

– *відстрочення сплати податків*: для підприємств, які постраждали від війни, передбачені відстрочки сплати податків або податкові пільги.

– *спрощення процедур митного оформлення*: для гуманітарної допомоги та товарів, необхідних для відновлення економіки, запроваджені спрощені процедури митного оформлення [33].

Наприклад, для зменшення адміністративного навантаження на бізнес було запроваджена обов'язкова електронна подача звітності. Для стимулювання експорту можуть бути спрощені процедури повернення податку на додану вартість.

Отже, воєнний стан суттєво впливає на застосування адміністративних стягнень у митній та податковій сферах. З одного боку, посилюється контроль за дотриманням законодавства, а з іншого – можуть бути запроваджені спрощені процедури та послаблення відповідальності для певних категорій платників. Розуміння цих особливостей є важливим для всіх суб'єктів господарювання, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність та сплачують податки [34].

Отже, з вищевказаного можемо відповісти на поставлені питання, та зробити певні висновки. Як знайти баланс між забезпеченням стабільної роботи економіки та боротьбою з ухиленням від сплати податків?

Пошук оптимального балансу між стимулюванням економічного зростання та забезпеченням наповнення бюджету є одним із найскладніших завдань для будь-якої держави, особливо в умовах воєнного часу. З одного боку, надмірний податковий тиск може стримувати підприємницьку

активність і гальмувати економічне відновлення. З іншого боку, недостатній контроль за сплатою податків може призвести до значних втрат бюджетних коштів, необхідних для фінансування оборони та відновлення країни[35].

На нашу думку, ключові фактори для досягнення балансу, це:

– *спрощення податкової системи*: зменшення адміністративного навантаження, може зробити певне спрощення податкового законодавства та процедур звітності дозволить бізнесу зосередитися на розвитку, а не на вирішенні бюрократичних питань;

– *повний перехід на електронне податкове адміністрування*: це дозволить зменшити витрати бізнесу на ведення обліку та підвищить ефективність контролю з боку податкових органів;

– *справедливе оподаткування*: введення прогресивної шкали податків дозволить забезпечити справедливий розподіл податкового навантаження між різними групами населення;

– *податки на нерухомість та великі статки*: посилення оподаткування нерухомості та великих статків може допомогти збільшити надходження до бюджету без значного збільшення податкового навантаження на середній клас;

– *підтримка малого та середнього бізнесу*: надання податкових пільг малим та середнім підприємствам стимулюватиме їх розвиток і створення нових робочих місць;

– *спрощення доступу до фінансування*: розширення доступу до кредитних ресурсів допоможе бізнесу подолати наслідки кризи;

– *ефективний контроль*: використання сучасних технологій для аналізу великих масивів даних дозволить виявляти потенційні схеми ухилення від сплати податків;

– *міжнародне співробітництво*: співпраця з іншими країнами допоможе боротися з офшорними схемами та ухиленням від сплати податків за кордоном;

– *прозорість та підзвітність*: публікація інформації про податкові надходження та витрати бюджету, це підвищить довіру громадян до влади і стимулюватиме добросовісне виконання податкових зобов'язань;

– *забезпечення незалежності податкових органів*: незалежність податкових органів від політичного впливу є важливою умовою для ефективної боротьби з корупцією [36].

Баланс між стимулюванням економіки та боротьбою з ухиленням від сплати податків – це постійний процес, який вимагає постійного моніторингу та адаптації до змінюваних умов.

Впевнені, що будь-які податкові реформи повинні бути продуманими та обґрунтованими, а їх впровадження має супроводжуватися широкою інформаційною кампанією.

Отже, які виклики постають перед державними органами, що здійснюють контроль за дотриманням митного та податкового законодавства в умовах війни? Воєнний стан вносить суттєві корективи у всі сфери життя суспільства, зокрема, у діяльність митних органів. З одного боку, війна посилює потребу в ефективному контролі за переміщенням товарів через кордон для забезпечення національної безпеки та запобігання незаконному ввезенню зброї, боєприпасів та інших товарів подвійного використання. З іншого боку, війна створює умови для спрощення митних процедур з метою підтримки економіки та забезпечення надходження гуманітарної допомоги. В результаті митні органи опиняються перед низкою складних викликів, які вимагають нестандартних рішень[37].

Основними викликами для митних органів є:

– *зміни в законодавстві*: постійні зміни митного законодавства ускладнюють його застосування та створюють додаткове навантаження на митників;

– *посилення контролю*: зростає потреба в посиленні контролю за переміщенням товарів, що вимагає додаткових ресурсів та нових технологій;

– *спрощення процедур*: з метою підтримки бізнесу та спрощення митного оформлення гуманітарної допомоги вводяться спрощені процедури, що можуть призвести до зловживань;

– *кадровий дефіцит*: мобілізація та відсутність фінансування призводять до кадрового дефіциту в митних органах;

– *корупційні ризики*: війна створює сприятливі умови для корупції, що може призвести до втрати довіри до митних органів;

– *технічні проблеми*: зруйнування інфраструктури та обмежений доступ до електроенергії ускладнюють роботу митних постів;

– *зміна структури товаропотоків*: війна призводить до зміни структури товаропотоків, що вимагає перегляду митних тарифів та правил класифікації товарів[38].

Вважаємо, що подолання таких викликів в митній сфері полягає в наступному:

– *адаптація законодавства*: митне законодавство має бути постійно адаптовано до нових умов, при цьому воно має бути чітким, зрозумілим та не допускати двоїстого тлумачення;

– *застосування сучасних технологій*: використання електронних декларацій, систем аналізу ризиків та інших інноваційних рішень дозволить підвищити ефективність митного контролю;

– *співпраця з бізнесом*: діалог з бізнесом допоможе розробити більш ефективні механізми митного оформлення та зменшити адміністративне навантаження на підприємців;

– *міжнародна співпраця*: співпраця з іншими країнами допоможе обмінюватися досвідом та боротися з контрабандою;

– *підвищення кваліфікації персоналу*: необхідно забезпечити постійне підвищення кваліфікації митників, зокрема, у сфері застосування нових технологій та виявлення контрабанди;

– *прозорість та підзвітність*: публікація інформації про діяльність митних органів підвищить довіру громадян та бізнесу[39].

Основними викликами для податкових органів є:

- *зміни в законодавстві*: постійна адаптація податкового законодавства до нових економічних умов та потреб оборони ускладнює його застосування та створює додаткове навантаження на податківців;
- *нестабільність економічної ситуації*: зміни у структурі економіки, нестабільність валютного курсу та інфляція ускладнюють адміністрування податків;
- *посилення контролю та протидія ухиленню від сплати податків*: в умовах економічної кризи зростає спокуса для деяких суб'єктів господарювання ухилитися від сплати податків;
- *спрощення процедур та підтримка бізнесу*: з метою підтримки бізнесу вводяться спрощені процедури, що можуть призвести до зловживань;
- *кадровий дефіцит*: мобілізація та відсутність фінансування призводять до кадрового дефіциту в податкових органах;
- *корупційні ризики*: війна створює сприятливі умови для корупції, що може призвести до втрати довіри до податкових органів;
- *технічні проблеми*: руйнування інфраструктури та обмежений доступ до електроенергії ускладнюють роботу податкових органів[40].

Вважаємо, що подолання таких викликів полягає в наступному:

- *адаптація законодавства*: податкове законодавство має бути постійно адаптовано до нових умов, при цьому воно має бути чітким, зрозумілим та не допускати двоїстого тлумачення;
- *застосування сучасних технологій*: використання електронних сервісів, аналізу даних та інших інноваційних рішень дозволить підвищити ефективність податкового контролю;
- *співпраця з бізнесом*: діалог з бізнесом допоможе розробити більш ефективні механізми оподаткування та зменшити адміністративне навантаження на підприємців;
- *міжнародна співпраця*: співпраця з іншими країнами допоможе обмінюватися досвідом та боротися з ухиленням від сплати податків;

- *підвищення кваліфікації персоналу*: необхідно забезпечити постійне підвищення кваліфікації податківців, зокрема, у сфері застосування нових технологій та виявлення податкових правопорушень;
- *прозорість та підзвітність*: публікація інформації про діяльність податкових органів підвищить довіру громадян та бізнесу;
- *посилення боротьби з корупцією*: впровадження механізмів запобігання корупції та покарання корупціонерів є одним з ключових завдань[41].

Отже, митні та податкові органи відіграють ключову роль у забезпеченні національної безпеки та стабільності економіки. В умовах війни вони стикаються з безпрецедентними викликами. Для успішного виконання своїх завдань державні органи повинні бути гнучкими, адаптуватися до нових умов та використовувати сучасні технології. Лише за таких умов можна забезпечити ефективний контроль за переміщенням товарів через кордон, запобігти ухиленню від сплати податків та захистити економічні інтереси держави.

Які можливості відкриваються для вдосконалення системи адміністративної відповідальності? Система адміністративної відповідальності – це фундамент правопорядку в будь-якій державі. Вона покликана забезпечити дотримання законів, захистити права громадян та сприяти стабільному розвитку суспільства. Однак, як і будь-яка інша система, вона потребує постійного вдосконалення, особливо в умовах стрімкого розвитку технологій та глобалізації.

Сучасна система адміністративної відповідальності в Україні, як і в багатьох інших країнах, стикається з низкою викликів, таких як:

- *застарілі норми*: частина законодавства про адміністративні правопорушення не відповідає сучасним реаліям та вимогам;
- *бюрократія*: складні та тривалі процедури притягнення до адміністративної відповідальності;
- *недостатня прозорість*: відсутність достатньої інформації про застосування адміністративних стягнень;

– *корупція*: можливість зловживання владою при прийнятті рішень про накладення адміністративних стягнень[42].

Ці та інші проблеми свідчать про необхідність реформування системи адміністративної відповідальності. Мета такого реформування – створити систему, яка буде справедливою, ефективною та прозорою, а також забезпечить належний захист прав і свобод громадян.

Як ми бачимо з проведеного аналізу, митні та податкові органи в умовах війни стикаються з комплексом взаємопов'язаних викликів, які вимагають системного підходу до вирішення. Незважаючи на відмінності у сферах їх діяльності, обидва органи мають спільні проблеми, пов'язані зі змінами законодавства, нестабільністю економіки, кадровими проблемами та необхідністю пошуку балансу між посиленням контролю та підтримкою бізнесу.

Ключовими факторами успішного подолання цих викликів є: адаптація до змін, цифрова трансформація, співпраця, підвищення кваліфікації персоналу, прозорість та підзвітність.

Загалом, ефективне застосування адміністративних стягнень у митній та податковій сферах під час війни вимагає комплексного підходу, який враховує як специфіку кожної сфери, так і загальні виклики, пов'язані з воєнним станом. Тільки за таких умов можна забезпечити стабільність економіки, фінансування оборони та відновлення країни.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СФЕРИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ТА ПОДАТКОВИХ ПРАВИЛ

3.1 Протидія корупції в митній та податковій сферах та роль громадянськості в її подоланні

Корупція в митній та податковій сферах – це глибока рана, що підриває основи державності та гальмує економічний розвиток. Ця проблема набула глобальних масштабів і є одним з найсерйозніших викликів, з якими стикаються сучасні суспільства.

Серед факторів, що сприяють поширенню корупції в митній та податковій сферах, зазначаються наступні:

1. *Високий рівень дискреційних повноважень:*

– *суб'єктивність оцінок:* митники та податківці часто мають широкі повноваження щодо оцінки вартості товарів, класифікації, застосування ставок податків тощо. Це створює можливості для маніпуляцій та необ'єктивних рішень;

– *корпоративна культура:* в деяких випадках, в органах державної фіскальної служби формується корпоративна культура, яка толерує або навіть заохочує корупційні дії.

2. *Складні процедури:*

– *заплутане законодавство:* велика кількість нормативно-правових актів, їхня неоднозначна інтерпретація створюють можливості для різних тлумачень і маніпуляцій;

– *бюрократичні бар'єри:* складні процедури реєстрації, отримання дозволів та ліцензій створюють перешкоди для законного бізнесу і спонукають до неформальних домовленостей;

– *відсутність прозорості*: недостатня публічність інформації про процедури та рішення створює умови для непрозорих схем.

3. Низька заробітна плата:

– *матеріальна незабезпеченість*: низька заробітна плата спонукає працівників митниці та податкової до пошуку додаткових джерел доходу;

– *вразливість до корупції*: матеріально незабезпечені працівники більш схильні до підкупу та інших форм корупції.

4. Слабкий контроль:

– *недостатня відповідальність*: відсутність ефективних механізмів контролю за діяльністю митників та податківців;

– *внутрішня корупція*: можливість змови між різними рівнями управління для приховування корупційних схем.

5. Соціальна толерантність до корупції:

– *нормалізація корупції*: сприйняття хабарів як звичайної практики у бізнесі;

– *відсутність соціальної відповідальності*: низький рівень соціальної відповідальності бізнесу, який готовий платити хабарі для вирішення проблем [43].

Наслідками корупції у митній та податковій сферах є:

– *економічні втрати*: зменшення державних доходів, спотворення конкуренції, зниження інвестиційної привабливості країни;

– *соціальні наслідки*: погіршення якості життя населення, зростання соціальної напруги, зниження довіри до державних інституцій;

– *політичні наслідки*: підрив демократичних інститутів, посилення авторитаризму.

Корупція в митній та податковій сферах – це комплексна проблема, яка вимагає системного підходу до вирішення. Для боротьби з нею необхідно вживати заходів на всіх рівнях: від зміни законодавства до підвищення прозорості та підзвітності державних органів, а також залучення громадськості до контролю за діяльністю цих органів [44].

Громадськість відіграє важливу роль у боротьбі з корупцією. Протидія корупції завжди була важливим завданням для України. Доведено, що найбільш зацікавленим суб'єктом у сфері протидії корупції є громадськість. Саме члени громадянського суспільства прагнуть жити у правовій державі, де дійсно діє принцип верховенства права, де реалізуються принципи рівності, публічності та гласності. І саме від бажання та участі кожного члена громадянського суспільства залежить успішність антикорупційних змін [44].

Протидія корупції, вибудування антикорупційної інституційної системи, усунення чинників, які сприяють корупції, завжди були важливими завданнями для України. Проте ми переконані, що жодні важливі інституційні зміни, правові реформи та суворі покарання не можуть бути панацеєю для реалізації антикорупційних змін. Оптимальне рішення – це пошук збалансованого підходу поєднання заходів запобігання та активної боротьби з корупцією, під якими ми маємо на увазі можливість застосування дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної, кримінальної відповідальності. У пошуку такого підходу дуже важливим є залучення всіх зацікавлених суб'єктів. Ми переконані, що найбільш зацікавленим суб'єктом є не численні антикорупційні державні інституції, не правоохоронні органи та не журналісти. Найбільш зацікавленим і найбільш важливим суб'єктом є громадськість [45].

Отже, ефективна боротьба з корупцією неможлива без активної участі громадськості. Хоча державні інституції відіграють важливу роль у розробці та впровадженні антикорупційних заходів, саме громадяни є основною рушійною силою змін. Комплексний підхід, який поєднує запобігання корупції та жорстке покарання, за участі всіх зацікавлених сторін, є єдиним шляхом до створення прозорого і справедливого суспільства

Варто зазначити, що корупція – це не завжди про гроші, а доволі часто про зв'язки. Саме така корупція лишається найбільш толерованою в нашому суспільстві.

Проблема корупції у митній та податковій сферах є актуальною для багатьох країн світу. Різні держави розробляють та впроваджують різноманітні

стратегії боротьби з цим явищем. Порівняльний аналіз досвіду різних країн дозволяє виявити ефективні практики та уникнути помилок.

Отже, ключовими факторами успіху у боротьбі з корупцією є такі:

- *політична воля*: наявність чіткої політичної волі та підтримки на найвищому рівні є основоположним фактором успіху;
- *прозорість та відкритість*: публікація інформації про діяльність державних органів, електронне декларування доходів чиновників, забезпечення доступу громадськості до інформації про бюджетні витрати;
- *незалежна судова система*: ефективна судова система, яка здатна розслідувати та карати корупційні злочини;
- *сильні антикорупційні інституції*: наявність спеціалізованих антикорупційних органів з широкими повноваженнями;
- *міжнародне співробітництво*: співпраця з міжнародними організаціями та іншими країнами для обміну досвідом та боротьби з транснаціональною організованою злочинністю;
- *залучення громадськості*: активна участь громадян у моніторингу діяльності державних органів та викритті корупційних схем;
- *профілактика корупції*: заходи, спрямовані на запобігання виникненню корупції, такі як підвищення заробітної плати державних службовців, проведення антикорупційних тренінгів, впровадження електронних систем.

Пропонуємо розглянути досвід різних країн у боротьбі з корупцією в митній та податковій сферах. Проблема корупції в митній та податковій сферах є глобальною і потребує комплексного підходу. Різні країни, зіштовхуючись з цим викликом, розробили свої унікальні стратегії боротьби. Отже, давайте детальніше розглянемо досвід деяких з них.

Азіатський регіон славиться багатьма досягненнями, серед яких особливе місце займає боротьба з корупцією. Деякі азіатські країни змогли досягти значних успіхів у цій сфері, ставши справжніми лідерами з прозорості. Їхній досвід є цінним уроком для інших країн, які прагнуть подолати цю глобальну

проблему. Історично склалося так, що багато азійських країн зіштовхувалися з серйозними проблемами корупції, що гальмувало їх розвиток. Однак, усвідомивши масштаби цієї проблеми та її негативний вплив на економіку і суспільство, ряд країн розробили та впровадили ефективні стратегії боротьби з нею. Секрет успіху азійських країн полягає в комплексному підході до боротьби з корупцією[46].

Вони зосереджуються на таких ключових аспектах як:

- *політична воля*: сильна і послідовна політика боротьби з корупцією на найвищому рівні;
- *прозорість та відкритість*: публікація інформації про діяльність державних органів, електронне декларування доходів чиновників;
- *незалежна судова система*: ефективна судова система, яка здатна розслідувати та карати корупційні злочини;
- *сильні антикорупційні інституції*: наявність спеціалізованих антикорупційних органів з широкими повноваженнями;
- *залучення громадськості*: активна участь громадян у моніторингу діяльності державних органів та викритті корупційних схем [47].

Так, наприклад, Сінгапур відомий своїм надзвичайно низьким рівнем корупції і досяг він цього завдяки:

- *суворим законам*: кримінальна відповідальність за корупцію передбачає довгі терміни ув'язнення та значні штрафи;
- *прозорості уряду*: вся інформація про державні закупівлі та контракти є публічно доступною;
- *високій оплаті держслужбовців*: це зменшує спокусу до хабарництва [48].

Також всім відомий досвід Гонконгу. Цей фінансовий центр також досяг значних успіхів у боротьбі з корупцією завдяки:

- *незалежній комісії з боротьби з корупцією*: цей орган має широкі повноваження і користується високим рівнем довіри громадськості;

– *сильному судовому прецеденту*: суди жорстко карають корупціонерів [49].

Також цікавим видається досвід Південної Кореї. Після значних корупційних скандалів у минулому, Південна Корея провела ряд реформ, зокрема:

– *створення незалежного антикорупційного агентства*: цей орган займається профілактикою та розслідуванням корупційних злочинів;

– *зміцнення прозорості уряду*: впроваджено електронне урядування та відкриті дані [50].

Вивчення досвіду азійських країн може бути корисним для інших держав, які стикаються з проблемою корупції. Аналіз їхніх стратегій допоможе виявити ефективні практики та розробити власні програми боротьби з корупцією.

Актуальним для України є досвід Європи, яка характеризується стабільними системами та громадянською активністю. Європейські країни, відомі своїми демократичними цінностями та високим рівнем життя, протягом багатьох десятиліть працюють над створенням стійких систем боротьби з корупцією. Їхній досвід є цінним для багатьох країн, які прагнуть подолати цю глобальну проблему.

Європейські країни мають довгу історію розвитку демократичних інститутів та правової держави. Це створило сприятливий ґрунт для розвитку прозорих і підзвітних систем управління. Крім того, європейське суспільство має високий рівень громадянської активності, що є важливим фактором у боротьбі з корупцією[51].

Ключовими факторами успіху європейських країн є:

– *сильна правова система*: чіткі закони, що регулюють діяльність державних органів, та ефективні механізми їхнього виконання.

– *незалежні суди*: судова система, яка не підконтрольна політичному впливу і здатна виносити справедливі рішення.

– *прозорість та відкритість*: публікація інформації про діяльність державних органів, електронне урядування, доступ громадськості до інформації.

– *громадянська активність*: активна участь громадян у моніторингу діяльності державних органів та викритті корупційних схем.

– *міжнародне співробітництво*: активна участь у міжнародних антикорупційних ініціативах.

Показовим у згаданому контексті є досвід Данії, яка відрізняється високим рівнем довіри громадян до державних інститутів завдяки *сильним громадським організаціям*, які активно контролюють діяльність уряду, а також прозорому бюджетному процесу, де громадяни мають доступ до детальної інформації про бюджетні витрати [52].

Фінляндія також відома своєю ефективною системою державного управління через *високу оплату праці державних службовців*, що зменшує спокусу до хабарництва, а також *сильною системою внутрішнього контролю*, де в кожному державному органі діють механізми внутрішнього контролю за дотриманням законів [53].

Також, наприклад, Нідерланди активно використовують технології для боротьби з корупцією через *електронне декларування доходів*, що зменшує можливості для приховування незаконних доходів, та *відкриті дані*, де громадяни мають доступ до великого обсягу даних про діяльність уряду [54].

Європейські країни мають багато чого запропонувати іншим державам, які прагнуть подолати проблему корупції. Їхній досвід показує, що боротьба з корупцією – це довготривалий процес, який вимагає системних змін.

Європейські країни досягли значних успіхів у боротьбі з корупцією завдяки комплексному підходу, який включає в себе зміцнення правової системи, підвищення прозорості, залучення громадськості та міжнародне співробітництво. Їхній досвід є цінним уроком для різних країн, зокрема й України.

Латинська Америка теж має багату історію боротьби з корупцією. Багато країн регіону змогли подолати значні виклики і досягти значних успіхів у цій сфері. Варто згадати досвід Чилі та Уругваю, які стали прикладами для інших [55]. Після військової диктатури Чилі провела масштабні реформи, спрямовані на боротьбу з корупцією, а саме *створили незалежні антикорупційні органи*, які мають широкі повноваження і користуються підтримкою суспільства, а також *змінили судову систему*, у якій суди стали більш незалежними і ефективними [56].

Уругвай також досяг значних успіхів у боротьбі з корупцією завдяки *сильній політичній волі*, де президент і уряд демонструють рішучість у боротьбі з корупцією, а також *залученню громадськості*, яка активно бере участь у контролі за діяльністю уряду [57].

Досвід Чилі та Уругваю демонструє, що боротьба з корупцією є тривалим і складним процесом, який вимагає комплексних заходів. Ключовими факторами успіху є політична воля, залучення громадськості, незалежні інституції та міжнародне співробітництво. Ці країни можуть служити прикладом для інших країн Латинської Америки та всього світу, які прагнуть подолати проблему корупції.

Північна Америка, особливо Канада та США, традиційно асоціюються з високими стандартами демократії та верховенства права. Ці країни зробили значні кроки у боротьбі з корупцією, створивши системи, які забезпечують прозорість уряду та підзвітність перед громадянами [58]. Так, Канада має репутацію країни з низьким рівнем корупції. Цього вдалося досягти завдяки: *суворим антикорупційним законам* (канадське законодавство містить чіткі визначення корупції та передбачає суворі покарання для корупціонерів), *незалежній судовій системі* та *прозорості уряду* (канадський уряд дотримується високих стандартів прозорості, що включає публікацію фінансових звітів, декларування доходів чиновників та проведення відкритих тендерів), а також *активній ролі громадянського суспільства* (громадські

організації відіграють важливу роль у моніторингу діяльності уряду та викритті корупційних схем) [59].

І звичайно США, як одна з найрозвиненіших країн світу, мають складну систему урядування, що включає федеральний, штатний і місцевий рівні. Незважаючи на деякі корупційні скандали, США мають розвинену систему прозорості та підзвітності, а саме:

- *Закон про свободу інформації (Freedom of Information Act)*. Цей закон надає громадянам право отримувати доступ до державних документів;
- *Федеральна програма страхування депозитів (FDIC)*. Ця програма забезпечує стабільність банківської системи і захищає вклади громадян;
- *Сильна система журналістики*. Незалежні ЗМІ відіграють важливу роль у викритті корупційних схем [60].

Отже, Канада та США досягли успіху завдяки таким факторам, як:

- сильна демократична традиція: довга історія демократичного розвитку сприяла формуванню стійких інститутів і норм поведінки;
- розвинене громадянське суспільство: активне громадянське суспільство є важливим стримуючим фактором для корупції;
- незалежна судова система: ефективна судова система забезпечує справедливе покарання корупціонерів;
- прозорість уряду: публікація інформації про діяльність державних органів підвищує рівень довіри громадян.

Канада та США демонструють, що високий рівень прозорості та підзвітності є досяжним для розвинених країн. Їхній досвід показує, що боротьба з корупцією вимагає комплексного підходу, який включає в себе зміцнення правової системи, підвищення прозорості, залучення громадськості та міжнародне співробітництво.

Україна, як країна з перехідною економікою, протягом багатьох років стикається з проблемою корупції, особливо гострою в митній та податковій сферах. Ця проблема гальмує економічний розвиток країни, підриває довіру

інвесторів та громадян до державних інститутів. Щоб подолати корупцію, необхідний комплексний підхід, який включає в себе низку заходів[61].

Спираючись на досвід інших країн, для подолання цієї проблеми необхідні реформи, а саме:

1. Політична воля:

– *сильна і послідовна політика*: вищим ешелонам влади необхідно демонструвати нетерпимість до корупції та вживати конкретних дій для її подолання;

– *зміна правоохоронної системи*: створення ефективної системи боротьби з корупцією, де правоохоронні органи будуть незалежними від політичного впливу;

– *деполітизація правосуддя*: судова система повинна бути захищена від політичного втручання, а судді – мати можливість виносити об'єктивні рішення.

2. Реформування судової системи:

– *очищення суддівського корпусу*: проведення люстрації суддів, які підозрюються у корупції або порушеннях закону;

– *підвищення кваліфікації суддів*: забезпечення постійного професійного розвитку суддів для підвищення їхньої компетентності у розгляді корупційних справ;

– *забезпечення фінансової незалежності судів*: збільшення фінансування судів для уникнення корупційних ризиків, пов'язаних з недостатнім фінансуванням.

3 Зміцнення антикорупційних інституцій:

– *розширення повноважень НАЗК*: надання НАЗК додаткових повноважень для ефективнішого виконання своїх функцій, зокрема, щодо проведення моніторингу та контролю за декларуванням доходів;

– *створення спеціалізованих антикорупційних судів*: створення спеціалізованих судів для розгляду корупційних справ дозволить прискорити розгляд таких справ та підвищити їхню якість;

– *підвищення прозорості роботи антикорупційних органів*: забезпечення публічного доступу до інформації про діяльність антикорупційних органів.

4. Прозорість та відкритість:

– *електронне декларування*: впровадження обов'язкового електронного декларування доходів і витрат для всіх державних службовців та осіб, уповноважених на виконання державних функцій;

– *відкриті дані*: забезпечення відкритого доступу до державних даних для громадськості, що дозволить громадянам контролювати діяльність уряду;

– *прозорість державних закупівель*: впровадження електронних аукціонів та інших інструментів для забезпечення прозорості державних закупівель.

5. Залучення громадськості:

– *створення антикорупційних громадських рад*: залучення громадських активістів до розробки та реалізації антикорупційних політик.

– *проведення інформаційних кампаній*: проведення масштабних інформаційних кампаній для підвищення обізнаності громадян щодо проблем корупції та способів боротьби з нею.

– *захист викривачів корупції*: забезпечення правового захисту для осіб, які повідомляють про факти корупції;

– *міжнародне співробітництво*: активна участь у міжнародних антикорупційних ініціативах та обмін досвідом з іншими країнами;

– *посилення відповідальності політиків*: впровадження механізмів, які дозволятимуть притягувати до відповідальності політиків, причетних до корупційних схем;

– *профілактика корупції*: розробка та впровадження програм з профілактики корупції серед державних службовців [62].

Досвід різних країн показує, що успішна боротьба з корупцією можлива за умови комплексного підходу, який включає в себе політичну волю,

прозорість, незалежну судову систему, сильні антикорупційні інституції та активну участь громадськості.

Корупція в митній та податковій сферах є глобальною проблемою, яка підриває економіку, довіру до державних інститутів та гальмує розвиток суспільства. Аналіз досвіду різних країн показує, що успішна боротьба з корупцією можлива лише за умови комплексного підходу, який включає в себе: політичну волю, прозорість, незалежну судову систему, сильні антикорупційні інституції, залучення громадськості та міжнародне співробітництво. Україна, як і багато інших країн, має значний потенціал для подолання цієї проблеми. Однак, для досягнення успіху необхідно посилити зусилля з реформування державних інститутів, підвищення відповідальності посадових осіб та залучення громадськості до процесу прийняття рішень.

3.2 Цифровізація: використання штучного інтелекту для виявлення митних та податкових порушень

Корупція у митній та податковій сферах є однією з найбільших проблем, що гальмують економічний розвиток України. Вона призводить до значних втрат державного бюджету, спотворює конкуренцію та підриває довіру до державних інституцій. Для ефективної боротьби з цією проблемою необхідні інноваційні підходи. Одним з таких підходів є використання штучного інтелекту (ШІ). ШІ, завдяки своїй здатності аналізувати великі обсяги даних і виявляти нетипові патерни, може значно підвищити ефективність виявлення та розслідування корупційних схем.

Штучний інтелект спроможний обробляти величезні обсяги даних з різних джерел, таких як митні та податкові декларації, банківські виписки тощо. Завдяки цьому, ШІ може виявляти приховані зв'язки та кореляції, які вказують на можливі шахрайські схеми, недоступні для традиційного аналізу.

ШІ ефективно виявляє відхилення від звичайних патернів поведінки. Наприклад, ШІ може виявити незвичайні коливання вартості товарів або

нетипові схеми перерахування коштів, які можуть свідчити про фінансові махінації. Застосування ШІ дозволяє класифікувати суб'єктів господарювання за рівнем ризику вчинення правопорушень. Це дає змогу контролюючим органам зосередити свою увагу на найбільш проблемних випадках, підвищуючи ефективність контролю. На основі аналізу історичних даних та виявлення трендів, ШІ здатний прогнозувати майбутні порушення. Це дозволяє вживати проактивні заходи для їх запобігання.

Так, наприклад, ШІ ефективно використовується у боротьбі з корупцією у таких напрямках як:

- *виявлення фіктивних підприємств*: ШІ – це як рентген для бізнесу. Він може проаналізувати тисячі фінансових звітів, перевірити адреси реєстрації та виявити невідповідності, які вказують на створення фіктивних компаній для ухилення від сплати податків або відмивання грошей. Уявіть собі, що ШІ може виявити компанію, яка офіційно зареєстрована в маленькій квартирі, але має мільйонні обороти;

- *виявлення схем ухилення від сплати податків*: ШІ – це складний пазл, який збирає всі шматочки фінансової інформації. Він може проаналізувати податкові декларації, банківські виписки та навіть дані про покупки, щоб виявити приховані схеми мінімізації податків. Наприклад, ШІ може виявити, що компанія регулярно перераховує великі суми грошей на офшорні рахунки, що може свідчити про ухилення від сплати податків;

- *виявлення контрабанди*: ШІ – це митний інспектор нового покоління. Він може аналізувати великі обсяги даних про переміщення товарів через кордон, виявляючи відхилення від звичайних патернів. Наприклад, якщо компанія регулярно імпортує великі партії товарів за заниженою вартістю, ШІ може запідозрити контрабанду;

- *моніторинг соціальних мереж*: ШІ – це соціальний шпигун, який може відстежувати корупційні схеми в соціальних мережах. Він може аналізувати публікації, коментарі та взаємодію користувачів, щоб виявити ключові слова, пов'язані з корупцією, і ідентифікувати підозрілі групи осіб.

Наприклад, ШІ може виявити групу чиновників, які обговорюють розподіл коштів від тендеру.

ШІ – це не просто програма, а потужний інструмент для боротьби з корупцією. Він може виявляти схеми, які раніше залишалися непоміченими. ШІ працює швидко і ефективно. Він може проаналізувати величезні обсяги даних за короткий час, що дозволяє швидко реагувати на зміни ситуації. ШІ об'єктивний. Він не піддається емоціям і не схильний до помилок, що характерно для людини. Використання ШІ в боротьбі з корупцією – це лише початок. У майбутньому ми можемо очікувати ще більш ефективних інструментів, які допоможуть нам побудувати більш прозоре і справедливе суспільство.

Переваги використання ШІ в пошуку порушень очевидні, а саме:

– *швидкість*: ШІ може проаналізувати мільйони документів за лічені хвилини, тоді як людині на це знадобились би місяці. Це дозволяє виявляти порушення майже миттєво і реагувати на них набагато швидше;

– *об'єктивність*: ШІ не піддається емоційному впливу та не схильний до суб'єктивних оцінок. ШІ не знає, що таке втома, емоції або симпатії. Він аналізує дані виключно за встановленими алгоритмами, що гарантує повну об'єктивність у прийнятті рішень;

– *точність*: ШІ може виявити навіть найменші відхилення від норми, які можуть вказувати на шахрайство. Людина може просто не помітити ці деталі, особливо при великих обсягах даних;

– *ефективність*: завдяки ШІ контролюючі органи можуть працювати набагато ефективніше. Вони можуть зосередитися на розслідуванні справ, які дійсно потребують людського втручання, а рутинну роботу довірити машинам. Варто уявити ШІ як детектива, який ніколи не втомлюється, не відволікається і завжди діє за правилами. Він може розкрити найскладніші схеми корупції, які людині було б дуже важко виявити;

– *більша прозорість*: ШІ допомагає зробити роботу державних органів більш прозорою і підзвітною;

- *зменшення корупції*: завдяки ШІ можна виявити і попередити більшу кількість корупційних злочинів;

- *збільшення довіри до влади*: коли люди бачать, що держава бореться з корупцією за допомогою сучасних технологій, вони починають більше довіряти владі.

Штучний інтелект – це не панацея, але це потужний інструмент, який може значно покращити ситуацію з корупцією в нашій країні.

Проте ШІ несе певні виклики та має певні обмеження, а саме:

- *якість даних*: ефективність ШІ залежить від якості даних, які використовуються для навчання моделей. Якість інформації, яку ми "годуємо" ШІ, безпосередньо впливає на якість результатів. Якщо дані неповні, суперечливі або містять помилки, то й висновки ШІ будуть недостовірними. Це як намагатися спекти пиріг з зіпсованих інгредієнтів;

- *вартість*: впровадження ШІ-систем вимагає значних інвестицій. Впровадження ШІ-систем – це недешева затія. Потрібні потужні комп'ютери, спеціальне програмне забезпечення та висококваліфіковані фахівці. Це як побудувати новий завод – інвестиції значні, але результат того вартий;

- *кваліфікований персонал*: для ефективного використання ШІ потрібні фахівці з даних та штучного інтелекту. Для ефективної роботи ШІ потрібні люди, які розуміють, як він працює. Фахівців з даних та штучного інтелекту на ринку не так багато, і конкуренція за них висока. Це як шукати голку в стозі сіна;

- *ризик упередженості*: моделі ШІ можуть успадковувати упередження, які присутні в навчальних даних. ШІ навчається на даних, які ми йому надаємо. Якщо ці дані містять упередження, то й ШІ буде їх повторювати. Це як навчити дитину говорити нецензурну мову – вона буде повторювати почуте.

Штучний інтелект є потужним інструментом для боротьби з корупцією, але він не є панацеєю. Для ефективного використання ШІ необхідно комплексне вирішення проблеми, яке включає в себе не тільки технологічні рішення, але й

зміни в законодавстві, підвищення прозорості та підзвітності державних органів, а також залучення громадськості. Штучний інтелект має потенціал революціонізувати процес виявлення та розслідування порушень митних та податкових правил.

Зазначимо кілька ключових способів, якими ШІ може допомогти в адміністративній відповідальності:

1) автоматизація рутинних задач:

– *аналіз великих обсягів даних*: ШІ може швидко проаналізувати мільйони документів, виявляючи аномалії та невідповідності, які можуть вказувати на порушення;

– *класифікація ризиків*: ШІ може класифікувати платників податків та імпортерів за рівнем ризику, що дозволяє зосередити увагу на найбільш підозрілих суб'єктах;

– *перевірка документів*: ШІ може автоматично перевіряти документи на наявність підробок та помилок;

2) виявлення нових схем ухилення від сплати податків:

– *виявлення аномалій*: ШІ може виявляти нетипові фінансові операції, які можуть свідчити про використання схем ухилення від сплати податків;

– *аналіз мереж*: ШІ може будувати мережі взаємозв'язків між компаніями та особами, виявляючи приховані групи, які можуть бути залучені до незаконної діяльності.

3) Покращення прогнозування:

– *прогнозування ризиків*: ШІ може прогнозувати ймовірність вчинення порушень, що дозволяє вживати проактивних заходів;

– *виявлення тенденцій*: ШІ може виявляти нові тенденції в ухиленні від сплати податків та контрабанді, що дозволяє розробляти нові методи боротьби з ними.

4) Підтримка прийняття рішень:

- *надання рекомендацій*: ШІ може надавати рекомендації щодо подальших дій, наприклад, проведення податкової перевірки або відкриття кримінального провадження;

- *оцінка доказів*: ШІ може допомогти оцінити доказову базу та визначити, чи є достатньо підстав для притягнення особи до відповідальності.

5) Збільшення ефективності роботи податкових та митних органів:

- *зменшення ручної роботи*: автоматизація рутинних задач дозволяє звільнити співробітників для виконання більш складних завдань;

- *збільшення пропускної спроможності*: ШІ дозволяє обробляти більший обсяг інформації за менший час;

- *зменшення помилок*: автоматизація процесів мінімізує ризик людської помилки.

Так, наприклад, ШІ може бути використаний у таких напрямках:

- *аналіз звітів про рух товарів*: виявлення невідповідностей між декларованою та фактичною вартістю товарів. ШІ – це своєрідний бухгалтер-супермен. Він може миттєво проаналізувати тисячі звітів про рух товарів і виявити, коли декларована вартість товару сильно відрізняється від ринкової. Це може вказувати на ухилення від сплати митних платежів або інші фінансові махінації;

- *моніторинг соціальних мереж*: виявлення інформації про незаконні схеми та учасників. ШІ – це онлайн-детектив, який стежить за розмовами в соціальних мережах. Він може виявити ключові слова, пов'язані з корупцією, і навіть ідентифікувати осіб, які беруть участь у незаконних схемах. Уявіть, що ШІ може виявити групу чиновників, які обговорюють розподіл коштів від тендеру в закритому чаті;

- *аналіз банківських транзакцій*: виявлення підозрілих фінансових потоків. ШІ – це експерт з документів. Він може миттєво перевірити тисячі документів на наявність підрбок, порівнюючи їх з базами даних. Це особливо корисно для виявлення піддроблених паспортів, ліцензій та інших документів;

– *розпізнавання зображень*: автоматична перевірка документів на наявність підробок. ШІ – це фінансовий аналітик, який може виявити підозрілі транзакції в режимі реального часу. Наприклад, він може помітити, що велика сума грошей була переведена на рахунок компанії, яка не веде активної діяльності.

Не зважаючи на все, варто звернути увагу на виклики та обмеження:

– *якість даних*: ефективність ШІ залежить від якості даних, які використовуються для навчання моделей. Якість інформації, яку ми "годуємо" штучним інтелектом, безпосередньо впливає на якість його роботи. Якщо дані неповні, суперечливі або містять помилки, то й висновки ШІ будуть недостовірними;

– *приватність*: необхідно забезпечити захист персональних даних при використанні ШІ. Коли ми використовуємо ШІ для аналізу даних, ми часто маємо справу з персональною інформацією. Тому важливо забезпечити її надійний захист. Уявіть, що ШІ отримав доступ до ваших банківських рахунків – це може призвести до серйозних порушень приватності;

– *упередженість алгоритмів*: моделі ШІ можуть успадковувати упередження, які присутні в навчальних даних. ШІ навчається на даних, які ми йому надаємо. Якщо ці дані містять упередження, то й ШІ буде їх повторювати. Наприклад, якщо більшість даних про шахраїв пов'язані з певною національністю, то ШІ може почати несправедливо підозрювати всіх представників цієї національності.

Щоб не мати занадто високих очікувань. ШІ – це не чарівна паличка, яка вирішить усі проблеми та захистити себе і інших. Ми повинні бути обережними, щоб не допустити зловживань ШІ та зробити ШІ більш справедливим і прозорим.

Штучний інтелект – це потужний інструмент, але він потребує відповідального використання. Якщо ми зможемо подолати ці виклики, ШІ допоможе нам побудувати більш справедливе і прозоре суспільство.

ШІ може стати потужним інструментом для боротьби з порушеннями митних та податкових правил. Однак, для ефективного використання ШІ необхідно комплексне вирішення проблеми, яке включає в себе не тільки технологічні рішення, але й зміни в законодавстві, підвищення прозорості та підзвітності державних органів, а також залучення громадськості [64].

3.3 Удосконалення законодавства в сфері адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил

У сучасному світі, де економічні процеси глобалізуються, а технології розвиваються з неймовірною швидкістю, питання ефективного адміністрування податків та митних платежів набувають особливої гостроти. Постійно змінювані схеми ухилення від сплати податків, зростання обсягів незаконного обігу товарів та послуг вимагають від законодавства постійної адаптації.

Однією з найгостріших проблем сучасного суспільства є корупція, яка проявляється в різних сферах, зокрема, у митній та податковій. Ефективним інструментом боротьби з цим явищем є законодавство. Саме воно визначає межі дозволеного та встановлює відповідальність за порушення. Тому дослідження перспектив розвитку законодавства в сфері адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил є важливим кроком на шляху до побудови прозорої та справедливої системи [68].

Основними напрямками вдосконалення законодавства в сфері адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил є наступні:

1) уніфікація та спрощення процедур:

– *створення єдиного кодексу адміністративних правопорушень:* об'єднання всіх норм, що регламентують адміністративну відповідальність у сфері митних та податкових відносин, в один кодифікований акт. Це дозволить уникнути дублювання норм, спростить пошук необхідної інформації та підвищить передбачуваність правозастосування;

– *стандартизація термінології*: уточнення та уніфікація юридичних термінів, що використовуються у сфері митних та податкових відносин, для уникнення неоднозначного тлумачення норм;

– *спрощення процедур адміністративного оскарження*: зменшення кількості інстанцій, до яких можна оскаржити рішення про накладення адміністративного стягнення, скорочення строків розгляду скарг та забезпечення можливості електронного подання скарг.

2) *збільшення відповідальності юридичних осіб*:

– *розширення кола суб'єктів, що несуть відповідальність*: Введення відповідальності не лише за безпосередні порушення, але й за створення умов для їх вчинення;

– *посилення відповідальності керівників юридичних осіб*: встановлення особистої відповідальності керівників за порушення, вчинені від імені юридичної особи, особливо якщо вони були скоєні з їхньої вини або за їхньої бездіяльності;

– *солідарна відповідальність*: введення солідарної відповідальності кількох осіб за одне правопорушення, що дозволить ефективніше стягувати штрафи.

3) *впровадження нових інструментів боротьби з ухиленням від сплати податків*:

– *використання штучного інтелекту та великих даних*: розробка алгоритмів для автоматичного аналізу великих обсягів даних з метою виявлення підозрілих транзакцій та схем ухилення від сплати податків;

– *впровадження електронного документообігу*: перехід на повністю електронний документообіг між платниками податків та податковими органами для підвищення прозорості та зменшення можливостей для маніпуляцій з документами;

– *створення єдиного реєстру платників податків*: об'єднання всієї інформації про платників податків в єдину базу даних для полегшення контролю та аналізу.

4) посилення міжнародного співробітництва:

– укладення двосторонніх та багатосторонніх угод про обмін інформацією: розширення мережі країн, з якими Україна обмінюється податковою інформацією;

– створення спільних робочих груп для боротьби з міжнародними схемами ухилення від сплати податків: об'єднання зусиль різних країн для боротьби з трансграничною ухиленням від сплати податків;

– участь у міжнародних ініціативах: активна участь у міжнародних проектах, спрямованих на боротьбу з податковими злочинами.

5) забезпечення справедливого балансу між інтересами держави та платників податків:

– спрощення податкового законодавства: зменшення кількості податків та зборів, спрощення процедури їх сплати;

– введення механізмів податкового планування: забезпечення можливості для платників податків легально оптимізувати свої податкові зобов'язання;

– гарантування прав платників податків: забезпечення ефективних механізмів захисту прав платників податків при проведенні податкових перевірок.

Варто звернути увагу на додаткові напрями вдосконалення законодавства в сфері адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил, а саме:

– розширення відповідальності за порушення митних правил: посилення відповідальності за недостовірне декларування товарів, контрабанду, незаконне переміщення валютних цінностей тощо;

– впровадження інституту податкового комплаєнсу: створення системи стимулів для добровільного дотримання податкового законодавства;

– розвиток альтернативних способів вирішення спорів: розширення можливостей для платників податків оскаржити рішення податкових органів у позасудовому порядку.

Вдосконалення законодавства в сфері адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил є складним і багатогранним процесом, який вимагає комплексного підходу. Запропоновані напрямки дозволять створити більш ефективну систему контролю за дотриманням податкового законодавства, підвищити рівень податкової культури та забезпечити справедливий розподіл податкового навантаження.

Пропоную розробити *модель ідеального законодавства* в сфері адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил. Створення моделі ідеального законодавства – це амбітна задача, яка вимагає комплексного аналізу як національного, так і міжнародного досвіду. Нижче пропоную основні принципи та елементи такої моделі, а саме:

I Загальні принципи:

- *легітимність*: законодавство має бути прийняте демократичними процедурами та відповідати конституційним нормам;
- *ясність і зрозумілість*: норми повинні бути чіткими, не допускати двоякого тлумачення і бути доступними для розуміння як фахівцями, так і звичайними громадянами;
- *стабільність*: часті зміни законодавства ускладнюють його застосування та створюють невизначеність для платників податків;
- *справедливість*: законодавство має забезпечувати рівність усіх перед законом та справедливий розподіл податкового навантаження;
- *ефективність*: законодавство має бути спрямоване на досягнення поставлених цілей – забезпечення наповнення бюджету, боротьба з ухиленням від сплати податків, спрощення процедур для добросовісних платників.

II Структурні елементи моделі:

- *єдиний кодекс адміністративних правопорушень*: об'єднання всіх норм, що регламентують адміністративну відповідальність у сфері митних та податкових відносин, в один кодифікований акт;
- *систематизація видів порушень та видів відповідальності*: чітке визначення видів адміністративних правопорушень у сфері митних та

податкових відносин, встановлення пропорційної відповідальності за кожне порушення;

– *регулювання процедури розгляду справ про адміністративні правопорушення*: визначення строків розгляду справ, порядку оскарження рішень, гарантування права на захист;

– *встановлення відповідальності юридичних осіб*: розширення кола суб'єктів, що несуть відповідальність, посилення відповідальності керівників юридичних осіб;

– *забезпечення прозорості та відкритості*: публікація всіх нормативних актів, що регулюють адміністративну відповідальність, забезпечення доступу до інформації про результати розгляду справ;

– *механізми саморегулювання*: створення механізмів, що стимулюють платників податків до добровільного дотримання податкового законодавства.

III Інноваційні елементи:

– *використання технологій штучного інтелекту*: застосування алгоритмів машинного навчання для аналізу великих обсягів даних, виявлення підозрілих транзакцій та автоматизації рутинних процедур;

– *впровадження електронного документообігу*: перехід на повністю електронний документообіг між платниками податків та податковими органами для підвищення прозорості та зменшення можливостей для маніпуляцій з документами;

– *створення єдиного реєстру платників податків*: об'єднання всієї інформації про платників податків в єдину базу даних для полегшення контролю та аналізу.

IV Міжнародна співпраця:

– *участь у міжнародних ініціативах*: активна участь у міжнародних проектах, спрямованих на боротьбу з податковими злочинами;

– *укладення двосторонніх та багатосторонніх угод про обмін інформацією*: розширення мережі країн, з якими Україна обмінюється податковою інформацією;

– створення спільних робочих груп для боротьби з міжнародними схемами ухилення від сплати податків: об'єднання зусиль різних країн для боротьби з трансграничною ухиленням від сплати податків.

V Принципи справедливості:

– *пропорційність відповідальності*: стягування штрафів має бути пропорційним тяжкості вчиненого правопорушення;

– *гарантування права на захист*: забезпечення можливості оскарження рішень про накладення адміністративних стягнень у судовому порядку;

– *захист від свавілля*: встановлення чітких критеріїв для прийняття рішень про накладення адміністративних стягнень.

Важливо зазначити, що створення ідеальної моделі законодавства – це постійний процес, який вимагає постійного аналізу та адаптації до змінюваних умов. Для більш детального розроблення моделі необхідно провести глибокий аналіз чинного законодавства, досвіду інших країн, а також врахувати думку експертів, бізнесу та громадськості.

Отже, для успішної реформи системи адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил необхідний комплексний підхід, який включатиме:

– *реформування законодавства*: спрощення та уніфікація податкового законодавства, впровадження міжнародних стандартів;

– *підвищення ефективності роботи податкових органів*: оптимізація структури, впровадження нових технологій, підвищення кваліфікації персоналу;

– *посилення прозорості та підзвітності*: публікація інформації про діяльність податкових органів, залучення громадськості до обговорення податкових питань;

– *боротьба з корупцією*: впровадження механізмів запобігання корупції, посилення відповідальності за корупційні злочини.

Важливо розуміти, що реформа податкової системи – це тривалий процес, який вимагає узгоджених зусиль держави, бізнесу та громадськості.

ВИСНОВОК

Проведене дослідження адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил дозволило зробити ряд висновків.

Встановлено, що адміністративна відповідальність є важливим інструментом забезпечення дотримання митного та податкового законодавства. Вона виконує такі функції: захист державних фінансових інтересів: шляхом стягнення штрафів, пені та інших санкцій за порушення законодавства; попередження правопорушень: шляхом встановлення чітких правил та наслідків за їх порушення; створення рівних умов для всіх учасників економічних відносин: шляхом забезпечення єдиних правил для всіх платників податків.

Виявлено, що існують певні проблеми в застосуванні адміністративної відповідальності в Україні, такі як: недостатня ефективність контролю: пов'язана з недосконалістю законодавства, корупцією та недостатнім фінансуванням контролюючих органів; складність законодавства: надмірна кількість нормативно-правових актів, їхня неоднозначність та суперечливість; низький рівень правової культури: недостатня обізнаність платників податків зі своїми правами та обов'язками.

Проведено порівняльний аналіз митного та податкового законодавства, що дозволило виявити як спільні риси, так і відмінності. Зокрема, було встановлено, що обидва види законодавства мають спільну мету – забезпечення державних фінансових інтересів, але відрізняються об'єктами регулювання, суб'єктами правовідносин та іншими особливостями.

На основі проведеного дослідження можна сформулювати такі пропозиції щодо вдосконалення законодавства про адміністративну відповідальність за порушення митних та податкових правил: спрощення та уніфікація законодавства: зведення до мінімуму неоднозначностей та колізій у нормативно-правових актах; посилення відповідальності за корупційні правопорушення: впровадження ефективних механізмів боротьби з корупцією у податкових та митних органах; розширення використання інформаційних технологій:

впровадження електронного документообігу, використання штучного інтелекту для аналізу великих даних; підвищення кваліфікації працівників податкових та митних органів: проведення регулярних тренінгів та семінарів; залучення громадськості до контролю за дотриманням податкового законодавства: створення консультативних рад, проведення громадських слухань.

Реалізація пропозицій дозволить підвищити ефективність боротьби з порушеннями митних та податкових правил, забезпечити справедливий розподіл податкового навантаження та створити сприятливі умови для розвитку бізнесу.

Проведений аналіз видів адміністративних стягнень у митній та податковій сферах дозволяє зробити висновок про те, що система відповідальності в цих сферах є досить розвиненою та динамічною. Застосування різноманітних видів стягнень, таких як штрафи, конфіскація, адміністративне затримання, блокування рахунків та інших, дозволяє забезпечити ефективне реагування на різні види правопорушень. При цьому, особливу увагу слід звернути на інститут попередження, який є важливим інструментом профілактики правопорушень. Водночас, існують певні проблеми, пов'язані із застосуванням адміністративних стягнень, такі як не завжди однозначне тлумачення законодавства та можливість зловживань з боку контролюючих органів. Для усунення цих проблем необхідно постійно вдосконалювати законодавство та практику застосування адміністративної відповідальності.

Проведене порівняльне дослідження адміністративних стягнень у митній та податковій сферах дозволило виявити як спільні риси, так і відмінності у підходах до відповідальності за порушення цих видів законодавства. Обидві системи мають на меті забезпечення дотримання правових норм та захист державних фінансових інтересів, однак використовують різні інструменти для досягнення цієї мети. Виявлені тенденції свідчать про необхідність подальшого вдосконалення законодавства та практики застосування адміністративних стягнень.

Воєнний стан суттєво вплинув на застосування адміністративних стягнень у митній та податковій сферах. З одного боку, посилюється контроль для

забезпечення фінансової стабільності держави, з іншого – вводяться спрощення для підтримки бізнесу. Виклики, з якими стикаються державні органи, включають адаптацію законодавства, кадровий дефіцит, технічні проблеми та необхідність балансування між контролем та підтримкою економіки. Для ефективного вирішення цих проблем необхідно постійно вдосконалювати законодавство, використовувати сучасні технології та забезпечувати прозорість діяльності державних органів.

Проблема корупції в митній та податковій сферах є однією з найгостріших для багатьох країн світу. Вона гальмує економічний розвиток, підриває довіру до державних інституцій та сприяє соціальній нерівності. Аналіз досвіду різних країн, таких як Сінгапур, Гонконг, Чилі, Уругвай, Канада та США, демонструє, що успішна боротьба з корупцією можлива за умови комплексного підходу, який включає в себе: політичну волю, прозорість, незалежну судову систему, сильні антикорупційні інституції, залучення громадськості та міжнародне співробітництво. Для України, яка стикається з подібними проблемами, важливо вивчати досвід інших країн та розробляти власні ефективні стратегії боротьби з корупцією.

Проведене дослідження щодо цифровізації демонструє, що цифровізація та, зокрема, застосування штучного інтелекту, відкривають нові перспективи для боротьби з корупцією у митній та податковій сферах. ШІ дозволяє ефективніше виявляти шахрайські схеми, аналізувати великі обсяги даних та автоматизувати рутинні процеси.

Однак, ефективність ШІ залежить від якості даних та наявності кваліфікованих фахівців. Для досягнення максимального результату необхідно поєднати технологічні інновації з реформуванням законодавства, підвищенням прозорості та підзвітності державних органів, а також залучення громадськості.

Перспективи розвитку законодавства в цій сфері полягають у створенні єдиного кодексу адміністративних правопорушень, спрощенні процедур, посиленні відповідальності юридичних осіб та впровадженні нових інструментів боротьби з ухиленням від сплати податків. Важливим є також забезпечення

балансу між інтересами держави та платників податків, а також посилення міжнародного співробітництва.

Для успішної реформи системи адміністративної відповідальності необхідно: створити сприятливе законодавче середовище, а саме спростити і уніфікувати законодавство, забезпечити його прозорість і передбачуваність; інвестувати в технології, впроваджуючи сучасні технології, такі як штучний інтелект, для підвищення ефективності контролю; зміцнити людський капітал, навчаючи фахівців працювати з новими технологіями та аналізуючи великі дані; забезпечити прозорість і підзвітність через публікацію інформації про діяльність державних органів, залучаючи громадськість до контролю; співпрацювати з міжнародними партнерами, обмінюючись досвідом, та координувати дії з іншими країнами.

Сучасні реалії глобалізації та цифровізації вимагають від законодавства України у сфері митних та податкових відносин постійної адаптації. Зростання тіньової економіки, використання складних схем ухилення від сплати податків, а також розвиток технологій, які можуть як полегшити, так і ускладнити контроль за дотриманням законодавства, ставлять перед державою нові виклики.

Дослідження можуть бути використані для розробки конкретних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства та практики застосування адміністративної відповідальності в Україні. З цією метою надаємо пропозиції щодо вдосконалення законодавства, а саме перспективи розвитку законодавства України про адміністративну відповідальність за порушення митних та податкових правил до 2030 року.

Напрямами розвитку законодавства до 2030 року є:

1. Уніфікація та спрощення законодавства: створення єдиного кодексу адміністративних правопорушень, що дозволить уникнути дублювання норм та спростить застосування законодавства;
2. Стандартизація термінології, що дозволить надавати точне визначення термінів й уникне неоднозначного тлумачення норм.

3. Спрощення процедур адміністративного оскарження, що дозволить зменшити кількість інстанцій та скоротить строки розгляду скарг.

4. Посилення відповідальності юридичних осіб через розширення кола суб'єктів відповідальності, а саме введення відповідальності не лише за безпосередні порушення, але й за створення умов для їх вчинення. Також посилення відповідальності керівників юридичних осіб через встановлення особистої відповідальності керівників за порушення, вчинені від імені юридичної особи. Введення солідарної відповідальності кількох осіб за одне правопорушення.

5. Впровадження нових інструментів боротьби з ухиленням від сплати податків за допомогою використання штучного інтелекту з застосуванням аналізу великих даних для виявлення підозрілих транзакцій та схем ухилення від сплати податків; перехід на повністю електронний документообіг між платниками податків та податковими органами; створення єдиного реєстру платників податків через об'єднання всієї інформації про платників податків в єдину базу даних.

6. Посилення міжнародного співробітництва через укладення угод про обмін інформацією з розширенням мережі країн, з якими Україна обмінюється податковою інформацією; створенням спільних робочих груп, об'єднавши зусилля різних країн для боротьби з трансграничним ухиленням від сплати податків; участю у міжнародних ініціативах щодо активної участі у міжнародних проектах, спрямованих на боротьбу з податковими злочинами.

7. Забезпечення справедливого балансу між інтересами держави та платників податків через спрощення податкового законодавства за допомогою зменшення кількості податків та зборів, спрощення процедури їх сплати.

8. Введення механізмів податкового планування через забезпечення можливості для платників податків легально оптимізувати свої податкові зобов'язання.

9. Гарантування прав платників податків через забезпечення ефективних механізмів захисту прав платників податків при проведенні податкових перевірок.

Реалізація цих заходів дозволить створити більш ефективну та справедливую систему адміністрування податків та митних платежів, що сприятиме розвитку економіки України.

Вдосконалення законодавства в сфері адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил є необхідною умовою для забезпечення економічного зростання та соціальної справедливості в Україні. Запропоновані заходи дозволять створити більш ефективну систему контролю за дотриманням податкового законодавства, підвищити рівень податкової культури та забезпечити справедливий розподіл податкового навантаження.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що сучасна система адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил потребує серйозних змін.

СПИСОК ВИКОРАСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. МИТНЕ ПРАВО. 403 Forbidden. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/mutne_pravo/parts/part1.html#:~:text=%D0%90%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D1%96%D0%BC%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8,%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%20%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%BE%D0%BD%20%D0%B7%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%BE%D1%8E (дата звернення: 08.12.2024).
2. Порушення митних правил та відповідальність за них – WikiLegalAid. Платформа правових консультацій - WikiLegalAid. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Порушення_митних_правил_та_відповідальність_за_них (дата звернення: 08.12.2024).
3. Митна система України у військовий час | uvk.ua. uvk.ua | УВК. URL: <https://www.uvk.ua/mitna-sistema-ukraini-u-voynnij-chas/> (дата звернення: 08.12.2024).
4. Конституція України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 15.11.2024).
5. Податковий кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 15.11.2024).
6. Кодекс адміністративного судочинства України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> (дата звернення: 07.12.2024).

7. Господарський процесуальний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 07.12.2024).

8. Цивільний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 07.12.2024).

9. Митний кодекс України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 07.12.2024).

10. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 47, ст.256. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text> (дата звернення: 07.12.2024).

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Державну податкову службу України та Державну митну службу України» від 6 березня 2019 р. № 227. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-п#Text> (дата звернення: 07.12.2024).

12. Білоус О. Зеленський підписав закон про підвищення податків: скільки потрібно платити. РБК-Україна. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/zelenskiy-pidpisav-zakon-pidvishchennya-podatktiv-1728989900.html> (дата звернення: 08.12.2024).

13. Кодекс України про адміністративні правопорушення: науково-практичний коментар / Р. А. Калюжний, А. Т. Комзюк, О. О. Погрібний та ін.; – 2-ге вид. – К. : Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2008. – 655с.

14. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 лип. 2010р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010,- № 35,- ст.345. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2453-17#Text> (дата звернення: 08.12.2024).

15. Прохоров К. О. АДМІНІСТРАТИВНІ ДЕЛІКТИ В ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ. Журнал. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2019/4/part_3/3.pdf (дата звернення: 08.12.2024).

16. 6 особливостей, які варто врахувати, змінюючи оподаткування у період воєнного стану | НААУ. НААУ. URL: <https://unba.org.ua/news/9556-6-osoblivostej-yaki-varto-vrahuvati-zminuyuchi-opodatкування-u-period-voennogo-stanu.html> (дата звернення: 08.12.2024).

17. Як зменшити рівень корупції в митній сфері та оподаткуванні: що пропонує Державна антикорупційна програма. НАЗК | Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/yak-zmenshyty-riven-koruptsiyi-v-mytnej-sferi-ta-opodatkuvani-shho-proponuye-derzhavna-antikoruptsiyna-programa/> (дата звернення: 08.12.2024).

18. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення: 15.12.2024).

19. Про затвердження Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони навколишнього середовища: наказ М-ва охорони навколиш. природ. середовища України від 18.12.2003 № 168 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-04> (дата звернення: 15.12.2024).

20. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : від 31.10.2003 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16 (дата звернення: 15.12.2024).

21. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 15.12.2024).

22. . Андрейшина Н. Довіра до антикорупційних органів // Active Group: сайт. 24.01.2023. URL: <https://activegroup.com.ua/2023/01/24/dovira-do-antikoruptsiynix-organiv/> (дата звернення: 15.12.2024).

23. Бадер М., Гус О., Мелешевич А., Нестеренко О. Антикорупційна діяльність місцевих громадських організацій: способи впливу // Громадянське суспільство vs. корупція в Україні / за заг. ред. О. В. Нестеренко. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2019. С. 14–73.

24. Бондаренко О. С. Концепція кримінально-правової протидії корупції : монографія. Суми : Сум. держ. ун-т, 2021. 472 с.

25. Конвенція ООН проти корупції. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_с16(дата звернення: 15.12.2024).

26. О. Булана, С. Дяченко. Дослідження. Санкції за порушення митних правил в державах-членах ЄС: порівняльний аналіз. URL: <https://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/sankcziyi-za-porushennya-mytnyh-pravyl-v-derzhavah-chlenah-yes-1.pdf> (дата звернення: 15.12.2024).

27. Про застосування фінансових санкцій за порушення законодавства, що регулює відносини у сфері виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v6506225-04#Text> (дата звернення: 15.12.2024).

28. Податкове законодавство: відповідальність за порушення. Реферат. Освіта.UA. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/accountant/16313/> (дата звернення: 15.12.2024).

29. Санкції за результатом митної перевірки - Юридична Газета. Юридична газета – онлайн версія. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/sankciyi-za-rezultatom-mitnoyi-perevirki.html> (дата звернення: 15.12.2024).

30. II Міжнародна науково-практична конференція: «Судовий розгляд податкових і митних спорів: проблеми, виклики, пріоритети» (м. Київ, 4–5 липня 2019 року) : Збірник матеріалів. — Київ, 2019. — 354 с. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Materialy%20konferencyi_WEB.pdf (дата звернення: 15.12.2024).

31. Radware Captcha Page. Radware Captcha Page. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-skhvalyv-zminy-do-mytneho-kodeksu-shcho-skasovuiut-vidpovidalnist-za-porushennia-pravyl-vvezennia-transportu-predanoho-viiskovym> (date of access: 15.12.2024).

32. Бецко Г. Роль громадського мовлення у демократичних суспільствах. URL: mediareform.com.ua/ (дата звернення: 16.12.2024).

33. Лавренова О.І., Хамходера О.П. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією: навчальний посібник / О.І. Лавренова, 2019. 57 с.

34. Адерейко Т.В. Особливості адміністративних стягнень в Україні, сучасний стан і перспективи. Молодий вчений. 2014. № 11. С. 146-151.

35. Біла-Тіунова Л.Р. Особливості матеріальної відповідальності державних службовців: . Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція». 2019. № 37. С. 64-73.

36. Гончарук С.Т. Відповідальність за адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією. Інтернаука. Серія: «Юридичні науки». URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15284453183308.pdf> (дата звернення: 16.12.2024).

37. Лавренова О.І. До питання про оптимізацію системи адміністративних стягнень. Журнал східноєвропейського права. 2019. № 64. С. 106-111.

38. Скочилияс-Павлів О.В. Корупція як негативне соціально-правове явище: ознаки та причини. Право та державне управління. 2019. № 2 (35). С. 41-46.

39. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення: Рішення НАЗК від 09.02.2018 р. URL: www.rada.gov.ua (дата звернення: 16.12.2024).

40. Дмитро Накліцький. Митне оформлення товарів на період воєнного стану: ключові новації для бізнесу | Think brave. Think brave | Останні новини бізнесу України. URL: https://biz.ligazakon.net/news/210518_mitne-oformlennya-

tovarv-na-perod-vonnogo-stanu-klyuchov-novats-dlya-bznesu (дата звернення: 15.12.2024).

41. Зміни до Митного кодексу України. Що це означає для бізнесу?. PwC. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/tax-and-legal-alert/2024/amendments-customs-code-for-business.html> (дата звернення: 15.12.2024).

42. Відкриті дані як інструмент підвищення прозорості діяльності Державної митної служби України - Інститут аналітики та адвокатури. Інститут аналітики та адвокатури. URL: <https://iaa.org.ua/articles/vidkryti-dani-yak-instrument-pidvyshhennya-prozorosti-diyalnosti-derzhavnoyi-mytnoyi-sluzhby-ukrayiny/> (дата звернення: 15.12.2024).

43. Стабільний прогрес і процвітання можливі лише з податками. UNDP. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/blog/stabilnyy-prohres-i-protsvitannya-mozhlyvi-lyshe-z-podatkamy> (дата звернення: 15.12.2024).

44. Система адміністративних стягнень та їхня характеристика. Studies. URL: <https://studies.in.ua/admin-pravo-shpora/2910-sistema-adminstrativnih-styagnen-ta-yihnya-harakteristika.html> (дата звернення: 15.12.2024).

45. Борисова Ю.В. Адміністративна відповідальність за порушення, пов'язані з корупцією: дис...канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпро, 2021. 190 с.

46. 7eminar. ВРУ може прийняти законопроект про зміни у відповідальності за митні порушення. 7eminar. URL: <https://7eminar.ua/news/2433-vru-moze-priinyati-zakonoprojekt-pro-zmini-u-vidpovidalnosti-za-mitni?page=7> (дата звернення: 15.12.2024).

47. Відповідальність за порушення податкового законодавства: адміністративна, фінансова та кримінальна. Реферат. Освіта.UA. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/accountant/16314/> (дата звернення: 15.12.2024).

48. Зміни, передбачені Законом № 466-IX, що удосконалює податкове законодавство - Пресслужба Державної податкової служби України - URL: <https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/419682.html> (дата звернення: 15.12.2024).

49. Літвінцева А. Фінансова відповідальність за порушення податкового законодавства. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/06/31.pdf>

50. Трипольська М.І. Поняття та ознаки податкового правопорушення/URL:file:///C:/Users/User/Downloads/drp_2015_1_10%20(1).pdf (дата звернення: 15.12.2024).

51. Методичні рекомендації "Запобігання і протидія корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування". Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0020323-13#Text> (дата звернення: 15.12.2024).

52. СІНГАПУРСЬКА АНТИКОРУПЦІЙНА ІСТОРІЯ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ | В В Нонік | Державне управління: удосконалення та розвиток №10 2017. Журнал Державне управління: удосконалення та розвиток - наукове фахове видання з питань державного управління. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1509> (дата звернення: 15.12.2024).

53. Досвід зарубіжних країн у боротьбі з корупцією / Антикорупція / Всеукраїнське громадське об'єднання «Успішна Україна». Офіційний сайт / Всеукраїнське громадське об'єднання «Успішна Україна». URL: <http://uspishnaukraina.com.ua/strategy/69/244.html> (дата звернення: 15.12.2024).

54. Використання технологій штучного інтелекту у протидії злочинності : матеріали наук.-практ. онлайн-семінару (м. Харків, 5 листоп.2020 р.). – Харків : Право, 2020. – 112 с.

55. Штучний інтелект у податковій та митній справі: – dspkz. dspkz – Департамент СПКЗ. URL: <https://dspkz.customs.gov.ua/штучний-інтелект-у-податковій-та-митн/> (дата звернення: 15.12.2024).

56. Томчук В. Використання діджитал-технологій для комплексної автоматизації бізнес-процесів на підприємстві. Економіка та суспільство. 2023. № 52. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-18> (дата звернення: 06.05.2024).

57. Юр'єва І. Цифрове забезпечення організації і методики податкових перевірок як чинник фінансової безпеки. Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Серія: Економічні науки. 2023. № 5. С. 28–31. DOI:10.20998/2519-4461.2023.5.28

58. Міністерство цифрової трансформації України. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/docs/Рекомендації_ШІ_медіа.docx.pdf (дата звернення: 15.12.2024).

59. Міністерством фінансів України ініційовано зміни до Митного кодексу України в частині адміністративної відповідальності за порушення митних правил. PwC. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/tax-and-legal-alert/2023/amendments-to-customs-code-ukraine.html> (дата звернення: 15.12.2024).

60. Тильчик В. В., Тарасенко Р. І. Протидія правопорушенням під час застосування податкового та митного законодавства: окремі проблеми формування поняття. Правова просвіта. 2017. № 12. 96 с.

61. Ліпинський В.В. Пропорційність та альтернативність конфіскації за порушення митних правил. Аналітично-порівняльне правознавство. №1. 2023. С. 358–361. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.01.59>.

62. Ліпинський В.В. Шляхи тлумачення законодавчих положень про адміністративні штрафи за порушення митних правил для їх приведення у відповідність до верховенства права. Аналітично-порівняльне правознавство – електронне наукове фахове видання юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет». № 4. 2021. С. 168–174. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.29>.

63. Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32358.pdf> (дата звернення: 15.12.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

LIII INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE
**«The Role of Science and Technology in
Solving Global Problems of Humanity»**

Collection of abstracts

December 25-27, 2024
Vienna Austria

The Role of Science and Technology in Solving Global Problems of Humanity

UDC 01.1

LIII International scientific and practical conference «The Role of Science and Technology in Solving Global Problems of Humanity» (December 25-27, 2024) Vienna Austria. International Scientific Unity, 2024. 263 p.

ISBN 978-617-8427-43-6
DOI 10.70286/ISU-25.12.2024

The collection of abstracts presents the materials of the participants of the International scientific and practical conference «The Role of Science and Technology in Solving Global Problems of Humanity».

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences.

The materials of the collection are presented in the author's edition and printed in the original language. The authors of the published materials bear full responsibility for the authenticity of the given facts, proper names, geographical names, quotations, economic and statistical data, industry terminology, and other information.

The materials of the conference are publicly available under the terms of the CC BY-NC 4.0 International license.

ISBN 978-617-8427-43-6

© Authors of theses, 2024
© International Scientific Unity, 2024
Official site: <https://isu-conference.com/>

The Role of Science and Technology in Solving Global Problems of Humanity

Прудніков К.В., Митцева О.С. ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ ТА ДОСВІД ІТ-ФАХІВЦЯ.....	238
Оболоник Я.В., Митцева О.С. ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ІТ-ФАХІВЦЯ.....	241
SECTION: PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION	
Костенко В. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В СФЕРІ ОСВІТИ.....	245
Сахновська М. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ТА ПОДАТКОВИХ ПРАВИЛ.....	247
SECTION: TECHNICAL SCIENCES	
Luzan P., Kisilov R., Luzan O., Chuchupaka O. ONE OF THE WAYS TO REDUCE ENERGY COSTS IN GRAIN CLEANING.....	250
Ілюхіна К.В., Бутенко О.С. РОЛЬ НАУКИ І ТЕХНІКИ У ВИРІШЕННІ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА ЗА ДОПОМОГОЮ ДЗЗ.....	254
Кочкодан Я., Юрич А., Рибіцький І. ВПЛИВ ВМІСТУ КАЛЬЦИНОВАНОЇ СОДИ НА ВЛАСТИВОСТІ ТАМПОНАЖНОГО РОЗЧИНУ.....	256
SECTION: TRANSPORT AND LOGISTICS	
Гриценко Н.В., Северченко Н.О. УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ ЛОГІСТИЧНИХ ТРАНСПОРТНИХ СИСТЕМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	259

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ МИТНИХ ТА ПОДАТКОВИХ ПРАВИЛ

Сахновська Марія

здобувач вищої освіти магістерського рівня
Кафедра публічного управління та митного адміністрування
Університет митної справи та фінансів, Україна

Сучасний економічний ландшафт характеризується глобалізацією, цифровізацією та посиленням фінансових потоків. У цих умовах питання ефективного адміністрування митних та податкових платежів набувають особливої актуальності. Адміністративна відповідальність, як один з інструментів державного регулювання, покликана забезпечити дотримання податкового законодавства та митних правил, а також створити рівні умови для всіх учасників економічних відносин. Проте, незважаючи на важливість цієї інституції, практика її застосування в Україні, як і в багатьох інших країнах, стикається з низкою проблем.

Адміністративна відповідальність за порушення митних та податкових правил є важливим інструментом державного регулювання економічних відносин, проте сучасні реалії вимагають удосконалення законодавчої бази та практики її застосування.

Недостатня ефективність адміністративної відповідальності в митній та податковій сферах зумовлена низкою проблем, серед яких: розбіжності в законодавстві, корупційні ризики, відсутність єдиного підходу до кваліфікації правопорушень та призначення стягнень.

Недосконала цифрова трансформація, яка суттєво впливає на систему адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил. Впровадження електронного адміністрування та використання штучного інтелекту спрощують процес збору та обробки інформації, підвищують ефективність виявлення правопорушень та автоматизують процедури накладення адміністративних стягнень. Однак, ці процеси також створюють нові виклики, пов'язані з захистом персональних даних та забезпеченням кібербезпеки.

Відсутня активна участь громадськості у контролі за дотриманням митних та податкових правил, яка є важливим фактором підвищення прозорості та ефективності адміністративної системи. Залучення громадян до процесу нагляду сприяє своєчасному виявленню правопорушень, знижує рівень корупції та підвищує довіру до державних органів. Сучасні інформаційні технології надають громадянам широкі можливості для інформування про факти порушень та участі в обговоренні законодавчих ініціатив.

Прогалини у аналізі практики застосування адміністративної відповідальності в різних країнах, яка могла б дозволити виявити найбільш

The Role of Science and Technology in Solving Global Problems of Humanity

ефективні моделі та механізми. Адже, досвід розвинених країн свідчить про важливість таких факторів, як чіткість законодавства, незалежність судової системи, високий рівень правової культури та ефективна взаємодія між державними органами і громадськістю. Вивчення зарубіжного досвіду може сприяти розробці рекомендацій щодо вдосконалення національного законодавства та практики.

Проблеми легалізації доходів, отриманих внаслідок ухилення від сплати податків та митних платежів, є серйозною проблемою, яка підриває економічну безпеку держави. Для ефективної боротьби з цим явищем необхідно посилювати міжнародне співробітництво, вдосконалювати механізми фінансового моніторингу та запроваджувати кримінальну відповідальність за легалізацію незаконно отриманих доходів.

Перспективи розвитку адміністративної відповідальності полягають у впровадженні принципів справедливості, пропорційності та невідворотності покарання, а також у посиленні ролі превентивних заходів.

Для підвищення ефективності адміністративної відповідальності необхідно:

Уніфікувати законодавство у сфері митних та податкових правопорушень;

Забезпечити прозорість та об'єктивність процедур розгляду справ про адміністративні правопорушення;

Посилити відповідальність посадових осіб за неналежне виконання своїх обов'язків;

Розвивати альтернативні види адміністративних стягнень, такі як громадські роботи або штрафи, спрямовані на відшкодування шкоди, завданої державі.

Важливим напрямком розвитку адміністративної відповідальності є посилення міжнародного співробітництва у боротьбі з митними та податковими правопорушеннями, зокрема шляхом уніфікації законодавства та обміну інформацією.

Отже, система адміністративної відповідальності за порушення митних та податкових правил в Україні потребує суттєвого вдосконалення. Існуючі проблеми, такі як недосконалість законодавства, корупційні ризики, відсутність ефективного контролю та низький рівень правової свідомості, негативно впливають на ефективність цієї системи.

Для вирішення існуючих проблем необхідно вжити комплекс заходів, а саме: удосконалити законодавство, впровадити електронні послуги за допомогою використання штучного інтелекту, створити ефективний механізм взаємодії громадян з державними органами, постійно обмінюватися досвідом з іншими країнами, брати участь у міжнародних проектах, спрямованих на боротьбу з ухиленням від сплати податків, також варто проводити роз'яснювальну роботу серед платників податків, та розробляти ефективні програми податкового планування.

Реалізація цих заходів дозволить підвищити ефективність адміністративної відповідальності, забезпечити дотримання податкового законодавства та митних правил, а також зміцнити довіру платників податків до державних органів.

Список використаних джерел

1. О. Булана, С. Дяченко. Дослідження. Санкції за порушення митних правил в державах-членах ЄС: порівняльний аналіз. URL: <https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/sankcziyi-za-porushennya-mytnyh-pravyl-v-derzhavah-chlenah-yes-1.pdf>
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції : від 31.10.2003 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_С.16](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_С.16)
3. Податкове законодавство: відповідальність за порушення. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/accountant/16313/>
4. Санкції за результатом митної перевірки - Юридична Газета. Юридична газета – онлайн версія. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/sankciyi-za-rezultatom-mitnoyi-perevirki.html>
5. II Міжнародна науково-практична конференція: «Судовий розгляд податкових і митних спорів: проблеми, виклики, пріоритети» URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/Materialy%20konferencyi_WEB.pdf